

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА
ЦИМБАЛ ДМИТРО ДМИТРОВИЧ

Допускається до захисту:
завідувач кафедри політології
та державного управління
д.політ.н., доцент

_____ Чальцева О.М.
« _____ » _____ 20__ р.

**МЕТОДОЛОГІЯ РОЗРОБКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ У
ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ**

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування
Кваліфікаційна робота

Наукові керівники:

Примуш М.В., професор
кафедри політології та державного
управління, д. політ. н.

Польовий М.А., професор кафедри
політології та державного управління,
д. політ. н.

Оцінка: _____ / _____ / _____

(бали/за шкалою ЄKTS/за національною шкалою)

Голова ЕК: _____ (підпис)

Вінниця 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ	10
1.1 Теоретичні моделі державного управління в контексті соціального проєктування	10
1.2 Сучасні підходи до досліджень соціального проєктування.....	25
РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗРОБКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЄКТІВ	37
2.1 Загальна характеристика управління проєктами.....	37
2.2 Вимоги до соціальних проєктів.....	55
2.3 Політико-правове регулювання процесів розробки та впровадження соціальних проєктів	62
РОЗДІЛ 3. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУ	70
3.1 Текстове оформлення соціального проєкту.....	70
3.2 Процес управління реалізацією соціального проєкту.....	78
3.3 Оцінка та моніторинг соціального проєкту	85
ВИСНОВКИ	94
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	99
ДОДАТКИ	105

ВСТУП

Актуальність магістерського дослідження. Сьогодні Україна перебуває на шляху складних реформ і перетворень, які потребують радикальних і впевнених кроків, модернізації суспільних відносин та адаптації до сучасних викликів. На шляху розбудови незалежної Української держави сьогодні важливим завданням є реформування всіх сфер життя суспільства, підвищення стандартів і рівня добробуту населення, що визначено у Стратегії сталого розвитку "Україна-2020", затвердженою Указом Президента від 12.01.2015 р. за № 5/2015.

Процес реформування не завжди дає бажані результати. Причиною цього є ряд проблем, однією з яких є нагальна потреба використання під час підготовки та реалізації реформ нових інструментів, зокрема соціального проектування. Залучення технологій соціального проектування в процес реформування надасть можливість визначити основні цілі та задачі реформи, визначити можливі варіанти розвитку подій, виключити можливі ризики, обрати оптимальний шлях вирішення проблем, досягти поставлених цілей та надати прогностичну оцінку майбутньому соціальному об'єкту, процесу чи явищу.

Для ефективного використання соціального проектування в процесі реформування, підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень необхідно розуміти сутність даного поняття, що потребує вивчення процесу розвитку і становлення соціального проектування.

Сьогодні соціальне проектування перебуває на стадії становлення та все більше привертає уваги сучасних науковців та дослідників. В наш час інтерес до пріоритетних, національних проектів, програм, стратегій, а також бажання та

необхідність використання проектного мислення в різних сферах можна назвати новим етапом розвитку управління.

У період сучасності Україна перебуває на стадії реформ та перетворень, які потребують змін та модернізації. На цьому шляху основним завданням є реформування всіх сфер суспільного життя. На шляху до реформування життєдіяльності суспільства важливим є використання проектування та соціального проектування.

Гіпотеза для результативного застосування проектування та соціального проектування під час реформування слід з'ясувати зміст цих понять. Тепер проектування та соціальне проектування знаходяться на етапі становлення та дедалі більше привертають увагу сучасних науковців та дослідників. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на високий інтерес до поняття «соціальне проектування» останнім часом, недостатньо уваги приділяється питанням історичного розвитку даного феномену, як невід'ємного аспекту ефективності його використання.

Для того, щоб дослідити соціальне проектування та зрозуміти важливість використання його у різних сферах життєдіяльності, у сфері державного управління - необхідно розглянути передумови його виникнення та процес історичного становлення.

Науковою новизною даного магістерського дослідження є: уточнення визначень понять “соціальний проєкт” та “соціальне проектування” за рахунок їх формулювання на засадах цільового та ресурсного підходів, що дозволяє досягти їх універсальності та розширити сферу застосування; уточнення переліку та змісту підходів до соціального проектування за рахунок виділення за характером здійснення системно-орієнтованого, інформаційно-орієнтованого, інноваційно-орієнтованого, організаційноорієнтованого, управлінсько-орієнтованого та ресурсно-орієнтованого підходів; удосконалення методичного

підходу щодо формування технології соціального проектування за рахунок уточнення переліку й змісту етапів соціального проектування та систематизації методів поетапної реалізації соціальних проєктів.

Метою магістерської роботи є дослідження процесу розвитку соціального проектування, його становлення, що дозволить забезпечити застосування методів та інструментів соціального проектування, що склались історично в процесі підготовки та реалізації управлінських рішень, впровадження державних реформ та розвитку суспільства в цілому.

Об'єктом магістерської роботи є реалізація соціально орієнтованого державного управління.

Предметом дослідження виступає аналіз методологічних засад підготовки та впровадження соціальних проєктів в державному управлінні.

Відповідно до мети дослідження нами було поставлено наступні завдання:

1. Дослідити теоретичні моделі державного управління в контексті соціального проектування.
2. Визначити сучасні підходи до досліджень соціального проектування.
3. Проаналізувати загальна характеристика управління проєктами.
4. Визначити вимоги до соціальних проєктів.
5. Політико-правове регулювання процесів розробки та впровадження соціальних проєктів.
6. Дослідити текстове оформлення соціального проєкту.
7. Провести аналіз основного процесу управління реалізацією соціального проєкту.
8. Дати оцінку та дослідити моніторинг соціального проєкту.

На сьогодні соціальне проектування перебуває на стадії становлення та все більше приковує уваги сучасних науковців та дослідників. В наш час інтерес до пріоритетних, національних проєктів, програм, стратегій, а також

бажання та необхідність використання проєктного мислення в різних сферах можна назвати новим етапом розвитку управління.

Теоретичне значення. Успішність самореалізації особистості в сучасних умовах залежить від готовності особистості до самостійної пізнавальної та дослідницької діяльності, безперервного навчання, вибудовування гнучкої траєкторії власного особистісного та професійного розвитку, володіння проєктними технологіями.

Виконанню даних умов сприяє соціальне проєктування, спрямоване на «змістовні та структурні зміни в соціокультурному середовищі і в основних сферах життєдіяльності особистості, створення умов успішної самореалізації особистості за рахунок оптимізації її способу життя, форм і способів взаємодії з середовищем».

Структура роботи. Магістерська робота складається із трьох розділів, підрозділів, висновків до підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел.

Анотація

Соціальне проєктування — це науково-теоретична й одночасно предметна практична діяльність по створенню проєктів розвитку соціальних систем, інститутів, соціальних об'єктів, зміні їхніх властивостей і відносин на основі соціального передбачення, прогнозування і планування соціальних якостей і властивостей, що є значимою соціальною потребою. Якості та властивості соціальних об'єктів, що прогнозуються і моделюються дають можливість керувати соціальними процесами та є виразом того соціально нового, що характеризує тенденції соціального розвитку. Відповідно до цього соціальне проєктування пов'язане з інноваційною діяльністю і впровадженням соціальних інновацій.

Уточнено визначення термінів «соціальний проєкт» і «соціальний дизайн» шляхом формулювання на основі цільового та ресурсного підходу, що означає можливість зробити його універсальним і розширити сферу застосування. Розглянуто сутність термінів «проєкт», «дизайн», «соціальний проєкт», «соціальне проєктування». Враховано існуючі підходи до класифікації соціальних проєктів. На підставі аналізу наукових публікацій здійснено аналіз складових терміну, а саме зміст понять «проєктування», «соціальний», «проєкт».

Обґрунтовано найбільш поширене визначення поняття відповідно до теорії соціального проєктування, яким вважається механізм створення соціальних проєктів в залежності від відносин соціальних утворень та їх властивостей. Здійснено аналіз теоретичних підходів до визначення сутності терміну «соціальне проєктування» за суб'єкто-орієнтований, об'єкто-орієнтований, проблемно-орієнтований підходами.

Розрізняють етапи соціального проектування: підготовчий, концептуальний, описовий, організаційний та оціночний. Враховується структура титульного аркуша, анотації, апікаційної форми соціального проекту. Уточнено зміст та структуру форми для складання кошторисної документації соціального проекту.

Ключові слова: соціальний проект; соціальне проектування; технологія соціального проектування; концептуальна модель соціального проекту; ресурсна підтримка соціального проекту, реалізація соціальних проєктів, управління соціальним проєктом.

Annotation

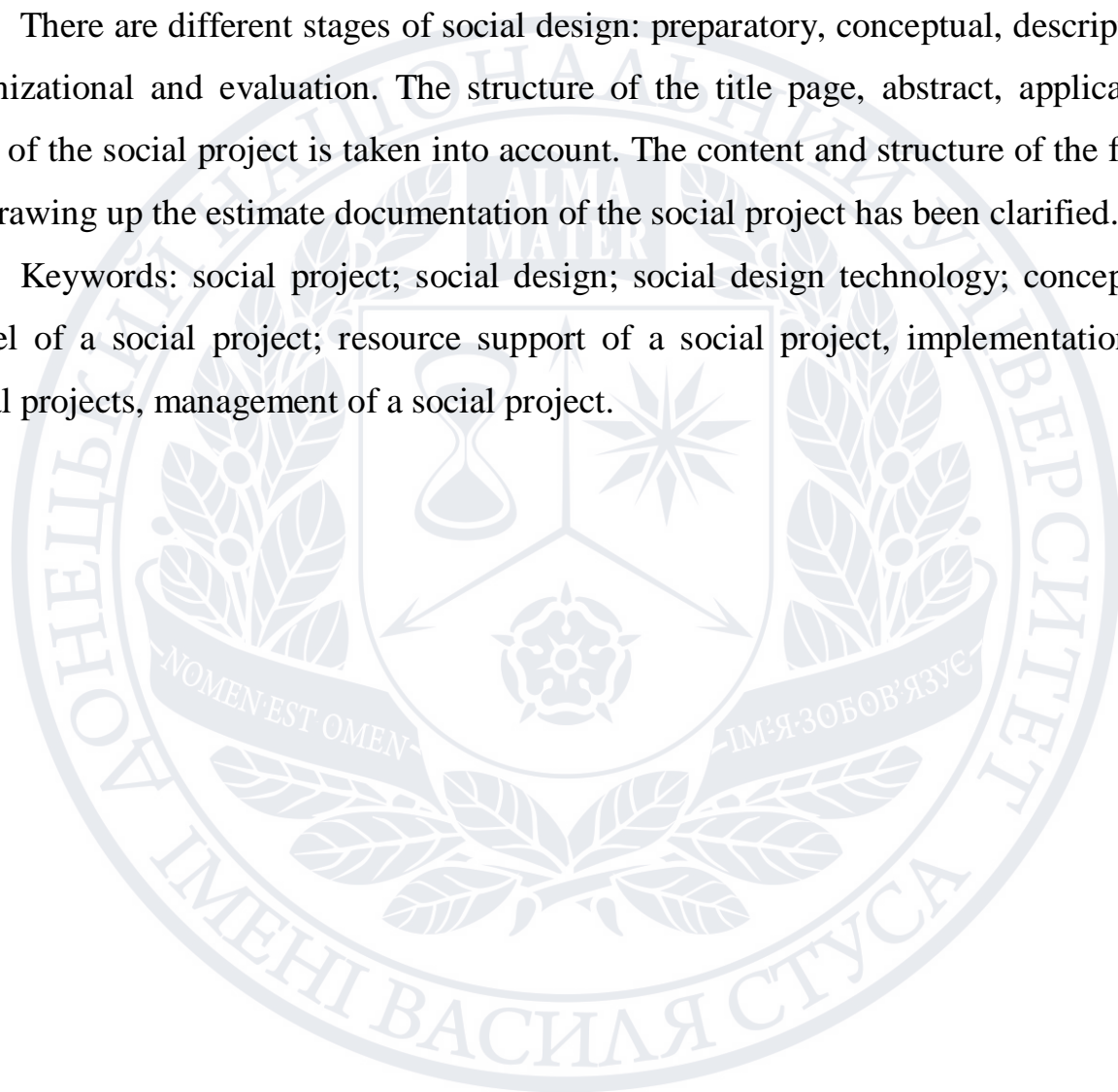
Social design is a scientific-theoretical and at the same time substantive practical activity for creating projects for the development of social systems, institutions, social objects, changing their properties and relations based on social prediction, forecasting and planning of social qualities and properties, which is a significant social need. The qualities and properties of social objects that are predicted and modeled provide an opportunity to manage social processes and are an expression of what is socially new, which characterizes the trends of social development. Accordingly, social design is related to innovative activities and the implementation of social innovations.

The definition of the terms "social project" and "social design" has been clarified by formulating on the basis of a target and resource approach, which means the possibility of making it universal and expanding the scope of application. The essence of the terms "project", "design", "social project", "social design" is considered. Existing approaches to the classification of social projects are taken into account. Based on the analysis of scientific publications, an analysis of the components of the term was carried out, namely the content of the concepts "design", "social", "project".

The most common definition of the concept according to the theory of social design is justified, which is considered to be the mechanism of creating social projects depending on the relations of social formations and their properties. An analysis of theoretical approaches to defining the essence of the term "social design" by subject-oriented, object-oriented, and problem-oriented approaches was carried out.

There are different stages of social design: preparatory, conceptual, descriptive, organizational and evaluation. The structure of the title page, abstract, application form of the social project is taken into account. The content and structure of the form for drawing up the estimate documentation of the social project has been clarified.

Keywords: social project; social design; social design technology; conceptual model of a social project; resource support of a social project, implementation of social projects, management of a social project.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУВАННЯ

1.1 Теоретичні моделі державного управління в контексті соціального проєктування

Аналізуючи історію становлення соціального дизайну, одні дослідники стверджують, що воно виникло в давнину, інші вважають, що воно виникло в 70-х роках 20 століття. З давніх часів елементи дизайну зустрічаються в роботах відомих діячів. Проте саме поняття «соціальне проєктування» зустрічається в сучасній науці не так давно. У 20-30-х роках минулого століття з'явилося оформлення соціальної культури, нові суспільні відносини, новий спосіб мислення людини. Соціальний дизайн 20 ст. розвивався поступово.

Він пройшов шлях від проєктування як технічної діяльності до традиційного проєктування (дизайн, містобудування), прогностичної проєктної структури діяльності (соціальний прогноз, планування, будівництво) і завершального етапу – нетрадиційного проєктування, яке отримало назву «соціального».

Поняття «проєкт», що з'явилося в науковій літературі, трактується як «технічний проєкт», «соціальний проєкт», «проєкт соціальної організації». Формування дизайну відбувається в рамках інженерної діяльності. Це пов'язано з необхідністю інженера передати графічне зображення на виробництво.

Знову ж таки простежуються суто технічні особливості тогочасного соціального дизайну. У той час більш поширеним було поняття соціальної інженерії [4, с. 50].

Фактично соціальне проєктування відокремлюється від технічного проєктування і на стадії розробки містить у собі властивості та особливості планування, прогнозування та будівництва.

З середини ХХ ст. починається розвиток соціального проектування. У цей час соціальна інженерія починає спиратися на соціальні знання, а тому розвивається такий напрям, як проектування факторів впливу на соціальні процеси. Проте, як зазначає Г. Нагорна, «соціальне проектування спрямоване не на створення нових відносин, а на усунення конфліктів у виробництві.

Крім того, проектування починає використовуватися в процесі проектування та містобудування» [10, с. 452]. Наприкінці 1960-х років ми вже говоримо про соціальну діяльність, соціальні інститути, зростає інтерес до соціального планування. .

Таким чином, відбувається переосмислення самого дизайну. У наш час соціальний дизайн переживає активну стадію становлення. Зараз інженерна діяльність і проектування міняються місцями, включаючи як виробництво, так і всі сфери суспільної практики. Необхідність використання соціального проектування існує в багатьох сферах суспільного життя.

Вчені по-різному трактують суть поняття «дизайн», і єдиного визначення не існує. Так, наприклад, Т. Бутченко сутністю феномену «проекції» вважає випереджувальне відображення дійсності, яке орієнтоване на діяльнісно-конструктивний розвиток внутрішньої природи соціального об'єкта і перебуває в єдності з діяльністю людини [3].]

Науковці Л. Тондл, І. Пейша вважають феномен дизайну особливим видом інтелектуальної діяльності, суттєвою ознакою якого є процес створення проекту – прототипу, прототипу запланованого чи можливого об'єкта, особливого, концептуально обґрунтована та технологічно забезпечена діяльність зі створення бажаної системи майбутнього [15].

Якщо виходити з визначення дослідників І. Колеснікової, М. Горчакової-Сибірської, то дизайн – це «тісно пов'язана з наукою та технікою діяльність по створенню проекту, створенню образу майбутнього прогнозованого явища» [6, с. 20].

На думку науковців, традиційне тлумачення терміна «проект», яке увійшло в педагогічну сферу з технічної (інженерної) науки, зазвичай подається як реалістична ідея, план бажаного майбутнього, набір певних тимчасових дій, документів (розрахунки, креслення, макети тощо), тексти для створення будь-якого реального об'єкта, предмета, теоретичного продукту чи послуги. Він поєднує в собі як раціональне обґрунтування ідеї, так і конкретний спосіб її негайної реалізації [6]

У професійно-освітньому словнику подається таке тлумачення термінів «проект», «проекція»: це створення проекту – прототипу, прототипу передбачуваного чи можливого об'єкта (стану) [12, с. 270].

Дослідники В. Бурков і Д. Новіков вважають, що «проект — це обмежена в часі цілеспрямована зміна окремої системи із заздалегідь встановленими вимогами до якості результатів, можливими обмеженнями витрат засобів і ресурсів, конкретною організацією [2].

А. Цимбалару вважає, що «проект — це система здійснення запланованих послідовних дій, спрямованих на досягнення певного очікуваного результату; під проектом, з одного боку, розуміється результат діяльності — отриманий продукт (продуктивний аспект), а з іншого боку, — це система виконання запланованих послідовних дій, спрямованих на досягнення певного очікуваного результату. з іншого — інноваційна форма організації спільної праці, спрямованої на досягнення певного результату (діяльнісний аспект)» [11].

Загалом можна відзначити, що дизайн – це створення образу бажаного майбутнього. Одним із видів дизайну є соціальний дизайн, сутність якого також висвітлюється вченими по-різному.

Г. Антонюк вважається основоположником теорії соціального проектування. Він трактує його як «розробку науково обґрунтованої моделі раціональних характеристик конкретних соціальних організмів або їх станів у контексті вирішення певних соціальних проблем, у результаті чого соціальний

дизайн розуміється як універсальний і самостійний вид діяльності, спрямований при створенні соціальних об'єктів, процесів, явищ, сполучної ланки між виробником соціальних благ і споживачем.

«Дизайн» в даний час широко використовується в різних сферах суспільного життя. Це процес створення прототипу можливого об'єкта або стану. Різноманітні варіації цієї категорії можна зустріти в діяльності, пов'язаної переважно з будівництвом, архітектурою та технічними сферами.

У другій половині 20 століття дизайн почав використовуватися в гуманітарній сфері. Метою дизайну є таке перетворення дійсності, коли створюються (або планується створення) предмети, явища чи процеси, які б відповідали бажаним властивостям.

Серед найпоширеніших визначень дизайну у вітчизняній та зарубіжній літературі можна виділити визначення, що дизайн – це:

- визначення версій чи варіантів розвитку чи змін певного явища чи об'єкта;
- побудова варіантів оптимального майбутнього стану об'єкта;
- форма випереджувального відображення і перетворення дійсності, спрямована на побудову системи параметрів майбутнього матеріального об'єкта або якісно нового його стану;
- прийняття рішень в умовах невизначеності.

Розглядаючи проектування як процес, дослідники роблять спроби його алгоритмізації. Так, І.Є. Єрмаков зазначає, що проектування включає концептуальну основу (оцінка новизни, можливі реальні результати) та системно-організаційну частину (опис конкретних етапів реалізації проекту) [1].

Класична позиція Дж.К. Джонса полягає в тому, що процес проектування складається з трьох етапів: дивергенції (розширення меж проектної ситуації з метою забезпечення простору для пошуку рішень), трансформації (створення

принципів і концепцій), конвергенції (вибір оптимального варіанту рішення з безлічі). альтернатива) [9].

Отже, підсумовуючи наведені вище визначення дизайну, соціальний дизайн можна розглядати як конструювання соціальної реальності. Соціальне проектування – це науково-теоретична і водночас практична діяльність зі створення проектів розвитку соціальних систем, інститутів, об'єктів на основі соціального передбачення, прогнозування та планування їх соціальних якостей і властивостей.

Це дає можливість керувати суспільними процесами і є вираженням того нового, що характеризує тенденції суспільного розвитку. Тому соціальне проектування пов'язане з інноваційною діяльністю та впровадженням соціальних інновацій [3].

Соціальне проектування - це проектування соціальних об'єктів, якостей, процесів і відносин.

Основою соціального проектування повинні бути наступні параметри:

- суперечливість соціального об'єкта;
- багатовекторність розвитку соціального об'єкта;
- множинність факторів його існування;
- суб'єктивні складові формування соціального очікування та прогнозу;
- фактори, що визначають різні критерії оцінки соціального об'єкта [3].

Правовим результатом проектної діяльності є проект. За останні сто років вони стали неодмінною складовою суспільного прогресу, що підтверджується реалізацією численних економічних, політичних, соціальних, педагогічних, культурних, екологічних та інших проектів. Слово «проект» походить від латинського *projectus*, що означає «кинутий вперед». Коріння цього поняття можна знайти в давньогрецькій культурі, де воно означало «перешкода, завдання, питання».

Перешкода на шляху людини, яка йде, змушує її зупинитися, подумати і вжити певних заходів.

І в житті, і в думках перешкоди на шляху пробуджують нові ідеї та рішення. Сучасне поняття «проект» зберегло ознаки давнього значення цього слова. Так, у тлумачних словниках проект визначається так:

- комплект документів (розрахунки, креслення, макети тощо) для будівництва будівель, виготовлення машин, приладів;
- попередній текст будь-якого документа, що вноситься на обговорення, затвердження;
- задуманий план дій, намір; - зображення об'єкта, призначеного для створення, подане у вигляді його опису, обґрунтувань, схем, кількісних показників;
- окремий захід з певними завданнями, обмеженими вимогами щодо часу, витрат і результатів.

На думку В.А. Лукова, коли говорять про проект, мають на увазі ментальний склад будь-яких змін, які заздалегідь заплановані і можуть бути реалізовані. Така конструкція може бути представлена у вигляді моделі, прототипу і має обов'язковий вольовий компонент – готовність здійснити задумане [5].

Проект також розглядається як набір взаємопов'язаних дій з чітко визначеними датами початку та закінчення, які вимагають залучення спеціалістів і ресурсів для досягнення певних цілей організації. Проект містить концептуальну основу (опис ініціативи, її культурно-історичне значення, гіпотези, оцінка їх новизни та можливих реальних наслідків) та системно-організаційну частину (опис конкретних механізмів та етапів реалізації проекту).

Проект – це сукупність скоординованих дій з певними початковими і кінцевими точками з метою досягнення певних цілей із встановленими термінами, витратами та параметрами ефективності.

Тобто проект дозволяє переходити від ідеї до дії, певним чином структуруючи етапи цього процесу. Вона завжди реалізується в певних соціальних, територіальних і часових просторах, тому сприяє змінам соціального середовища в результаті колективної діяльності.

Проект може існувати в двох варіантах:

- як складова частина програми економічного і соціального розвитку, яка визначає основні цілі та завдання, що належать до соціальної сфери та підлягають виконанню в плановому періоді, а також основні засоби і шляхи їх реалізації;

- як самостійний варіант вирішення локальної проблеми конкретної цільової групи певного соціального середовища. Програма – це комплекс проектів та/або різноманітних заходів, об'єднаних спільною метою та умовами їх реалізації. Проект — це комплекс завдань і заходів, спрямованих на досягнення запланованої мети.

Фактично соціальне проектування відокремлюється від технічного проектування і на стадії розробки містить у собі властивості та особливості планування, прогнозування та будівництва. З середини ХХ ст. починається розвиток соціального проектування.

У цей час соціальна інженерія починає спиратися на соціальні знання, а тому розвивається такий напрям, як проектування факторів впливу на соціальні процеси. Однак, як зазначає Х. Нагорна, «соціальний дизайн спрямований не на створення нових відносин, а на усунення конфліктів у виробництві. Крім того, проектування починає використовуватися в процесі проектування та містобудування» [10, с. 452].

Наприкінці 1960-х років ми вже говоримо про соціальну діяльність, соціальні інститути, зростає інтерес до соціального планування. Таким чином, відбувається переосмислення самого дизайну. У наш час соціальний дизайн переживає активну стадію становлення.

Зараз інженерна діяльність і проектування міняються місцями, включаючи як виробництво, так і всі сфери суспільної практики. Необхідність використання соціального проектування існує в багатьох сферах суспільного життя. Вчені по-різному трактують суть поняття «дизайн», і єдиного визначення не існує. Так, наприклад, Т. Бутченко сутністю феномену «проекції» вважає випереджувальне відображення дійсності, яке орієнтоване на діяльнісно-конструктивний розвиток внутрішньої природи соціального об'єкта і перебуває в єдності з діяльністю людини [3].]

Науковці Л. Тондл, І. Пейша вважають феномен дизайну особливим видом інтелектуальної діяльності, суттєвою ознакою якого є процес створення проекту – прототипу, прототипу запланованого чи можливого об'єкта, особливого, концептуально обґрунтована та технологічно забезпечена діяльність зі створення бажаної системи майбутнього [15].

Якщо виходити з визначення дослідників І. Колеснікової, М. Горчакової-Сибірської, то дизайн – це «тісно пов'язана з наукою та технікою діяльність по створенню проекту, створенню образу майбутнього прогнозованого явища» [6, с. 20].

На думку науковців, традиційне тлумачення терміна «проект», яке увійшло в педагогічну сферу з технічної (інженерної) науки, зазвичай подається як реалістична ідея, план бажаного майбутнього, набір певних тимчасових дій, документів (розрахунки, креслення, макети тощо), тексти для створення будь-якого реального об'єкта, предмета, теоретичного продукту чи послуги. Він поєднує в собі як раціональне обґрунтування ідеї, так і конкретний метод її негайної реалізації [6].

У професійно-освітньому словнику подається таке тлумачення термінів «проект», «проекція»: це створення проекту – прототипу, прототипу передбачуваного чи можливого об'єкта (стану) [12, с. 270].

Дослідники В. Бурков і Д. Новіков вважають, що «проект — це обмежена в часі цілеспрямована зміна окремої системи із заздалегідь встановленими вимогами до якості результатів, можливими обмеженнями витрат засобів і ресурсів, конкретною організацією» [2].

А. Цимбалару вважає, що «проект — це система здійснення запланованих послідовних дій, спрямованих на досягнення певного очікуваного результату; під проектом, з одного боку, розуміється результат діяльності — отриманий продукт (продуктивний аспект), а з іншого боку, — це система виконання запланованих послідовних дій, спрямованих на досягнення певного очікуваного результату. з іншого — інноваційна форма організації спільної праці, спрямованої на досягнення певного результату (діяльнісний аспект)» [11].

Загалом можна відзначити, що дизайн – це створення образу бажаного майбутнього. Одним із видів дизайну є соціальний дизайн, сутність якого також висвітлюється вченими по-різному.

Г. Антонюк вважається основоположником теорії соціального проектування.

Він трактує його як «розробку науково обґрунтованої моделі раціональних характеристик конкретних соціальних організмів або їх станів у контексті вирішення певних соціальних проблем, у результаті чого соціальний дизайн розуміється як універсальний і самостійний вид діяльності, спрямований при створенні соціальних об'єктів, процесів, явищ, сполучної ланки між виробником соціальних благ і споживачем.

Таблиця 1.1

Порівняльна таблиця структури програм і проектів

Типова структура, яка використовується при цільових програмах	Типова структура проектів
<p>1. Зміст проблеми і обґрунтування необхідності її вирішення шляхом здійснення програми</p> <p>2. Основні цілі, завдання і терміни реалізації програми.</p> <p>3. Система заходів програми</p> <p>4. Ресурсне забезпечення програми</p> <p>5. Механізми реалізації програми.</p> <p>6. Організація управління програмою і контроль за її реалізацією</p> <p>7. Оцінка ефективності соціально-економічних і екологічних наслідків від реалізації програми.</p> <p>8. Додатки: 1) об'єми і джерела фінансування програми (з розбиттям по роках і зміст витрат, джерелах фінансових засобів; з розбиттям по цій схемі по підпрограмах); 2) додаткова інформація за програмою (графіки, діаграми, вітчизняний і світовий досвід тощо).</p>	<p>1. Проблема, на вирішення якої проект</p> <p>2. Цілі, завдання проекту.</p> <p>3. Опис робіт (послуг), які мають бути виконані в рамках проекту, і вимоги, що пред'являються до них.</p> <p>4. Терміни реалізації проекту і очікувані результати.</p> <p>5. Кадрове, фінансове і матеріально-технічне забезпечення.</p> <p>6. Порядок здійснення керівництва і контролю за виконанням даного проекту (включаючи список осіб, безпосередньо відповідальних за його реалізацію).</p> <p>7. Кошторис витрат</p>

В обох випадках проект є своєрідним локальним планом дій, спрямованим на подолання або запобігання різноманітним проблемам шляхом досягнення змістовних і структурних змін у соціокультурному середовищі та основних сферах життєдіяльності особистості.

Отже, проект можна охарактеризувати як систему сформульованих завдань, фізичних об'єктів, технологічних процесів, відповідної документації, створеної та впровадженої для реалізації цих завдань, а також сукупність ресурсів і управлінських рішень для досягнення мети проекту. Проект – це унікальне починання, яке об'єднує як певну ідею, ідею, так і дії щодо втілення цієї ідеї в життя.

Принципами розробки програм і проектів є принципи комплексності, обґрунтованості, реальності, оптимальності, спадкоємності (наступності) (враховується вихідний (початковий) стан і тенденції розвитку), завершеності, спрямованості на кінцевий позитивний результат. На даний момент не існує єдиної класифікації проектів, тому доцільно використовувати багатовимірний підхід, заснований на різних типологіях проектів.

За характером запланованих змін проекти поділяються на інноваційні та допоміжні. Інноваційні проекти розглядаються як система взаємообумовлених і взаємопов'язаних заходів, спрямованих на досягнення інноваційних результатів, що мають соціально-культурне, національно-економічне, політичне значення.

Розрізняють два види інноваційних результатів: «інновація – процес» (процес впровадження нового в систему; він розвивається за певними етапами – створення, впровадження, поширення інновації) та «інновація – продукт» (окремий засіб, технологія, метод, програма, конструкція тощо) . Допоміжні проекти, їх ще називають реанімаційними або реставраційними, спрямовані на зміцнення, збереження або підтримку певних культурних пам'яток, традицій, вирішення екологічних проблем тощо.

За особливостями фінансування виділяють інвестиційні, спонсорські, бюджетні, благодійні та змішані проекти. За масштабами реалізації проекти поділяються на монопроекти, мультипроекти, мегапроекти, мікропроекти.

Масштаб проекту оцінюється за такими показниками:

кількість осіб (організацій), які можуть скористатися послугами або результатами проекту;

кількість спеціалістів, яких необхідно залучити до проекту;

загальні фінансові витрати на реалізацію проекту;

тривалість та територіальне охоплення проектних заходів.

Глобальні реформи в державі чи суспільстві найдоцільніше проводити на основі концепції мегапроекту, яка включає програми з багатьма взаємопов'язаними проектами, об'єднаними спільними цілями.

Проблеми меншого масштабу можна вирішувати в рамках мультипроектів. Поодинокі проекти не передбачають охоплення великої кількості людей, нескладні в організаційному плані, реалізуються переважно на території одного або кількох населених пунктів і не потребують значного фінансування.

Мікропроекти найчастіше є формою прояву ініціативи окремої людини або групи людей. Реалізується переважно для обмеженого кола людей, може не потребувати зовнішнього фінансування, спеціального обладнання, може бути реалізовано за рахунок наявних ресурсів. В їх основі стосунки людей, які хочуть реалізувати свою ініціативу. За наступною класифікаційною ознакою - терміном реалізації - проекти поділяються на короткострокові (1-2 роки реалізації), середньострокові (3-5 років), довгострокові (більше 5 років).

Жоден проект не може здійснитися без відповідного фінансування. Джерела фінансування можуть бути досить різноманітними, відповідно визначаються інвестиційні, бюджетні, донорські, благодійні та змішані проекти.

За територіальним призначенням розрізняють загальнодержавні, міжрегіональні, регіональні та місцеві проекти.

В основному за рахунок державних коштів фінансуються національні та міжрегіональні проекти, а за рахунок донорських організацій, спонсорів та коштів місцевих бюджетів – регіональні та місцеві. Ще однією класифікаційною ознакою, яку пропонують деякі автори, є ступінь складності. Відповідно до нього виділяють прості, складні та дуже складні проекти.

Ступінь складності проекту визначається його метою і завданнями, масштабом і тривалістю, кількістю і видами проектних заходів і т. д. За видами розрізняють комерційні і некомерційні проекти в залежності від мети проекту: зробити отримати прибуток або мати соціальний ефект. За характером і сферою діяльності виділяють:

економічний,
дослідження,
екологічний,
культурний,
політичний,
соціальні проекти.

Варто зазначити, що кожен проект може бути охарактеризований сукупністю вищевказаних класифікаційних ознак. Соціальний проект — це сконструйована соціальна інновація, метою якої є створення, модернізація або підтримка матеріальної чи духовної цінності в навколишньому середовищі, яка має просторово-часові та ресурсні обмеження та вплив якої на людей визнається позитивним з точки зору її суспільне значення [8].

На думку М.С. Когана, соціальний проект – це опис конкретної ситуації, яка може бути покращена впровадженням певної системи методів і послідовних кроків їх використання [2].

У контексті підготовки молоді до реалізації соціальних проектів О. І. Пометун визначає їх як комплекс практичних дій, спрямованих на вирішення конкретної соціальної проблеми місцевої громади, а участь молоді в таких проектах сприяє розвитку емоційно-ціннісне ставлення до суспільного життя, особиста активність, прагнення до громадянських дій та ефективного спілкування [11].

Розглядаючи проектну діяльність як один із засобів соціальної ініціативи підлітка, Леснікова С.Г. вказує на те, що соціальний проект – це індивідуальна чи групова діяльність підлітків, спрямована на позитивне перетворення соціального середовища та умов життя підлітків доступними їм методами. З позицій культурологічного підходу Є.П. Воронова визначає соціальний проект як засіб збереження, відтворення чи розвитку соціальних явищ і явищ культури, що відповідають (як кількісно, так і якісно, змістовно) певним нормам [4].

На відміну від соціальних проектів, які спрямовані на перетворення й удосконалення суспільства, суспільних відносин і процесів, педагогічний проект орієнтований на вирішення завдань навчання й виховання.

Це підтверджується науковими позиціями М.С. Когана, яка обґрунтовує педагогічний проект як умотивований, цілеспрямований спосіб змін у педагогічній діяльності та впорядкування професійної діяльності з метою оптимального вирішення завдань навчання, розвитку та виховання [2].

Об'єктами соціально-педагогічного проектування є:

1. соціокультурне середовище (створення сприятливого соціокультурного простору та оптимізація умов для саморозвитку особистості, соціальної групи, території в цілому);
2. стиль життя (підтримка певних видів і напрямків діяльності особистості, що сприяють зростанню якісних показників життя);
3. сфери діяльності особистості (навчальна, дозвіллева, навчальна, виробнича, спортивна, інформаційна тощо).

Отже, соціально-педагогічний проект – це сконструйована соціальна інновація, метою якої є вдосконалення педагогічних процесів (розвитку, навчання, виховання, соціального становлення особистості) в певних соціокультурних умовах. Соціальні проекти можуть бути спрямовані на:

1. створення умов для розвитку соціальності суб'єкта (індивіда, групи); самореалізація особистості в основних сферах її життєдіяльності;
2. забезпечення сприятливих умов для соціалізації особистості в різних сферах соціального середовища;
3. вирішення або мінімізація несприятливих умов соціалізації особистості.

Зазначені підходи до класифікації проектів дають змогу визначити основні ознаки соціальних проектів. До таких ознак належать:

1. Цілі (відображають міркування розробників проекту щодо того, яким має бути результат діяльності в ідеалі);
2. Соціально детерміновані (наявність ситуації в суспільному житті, яка потребує вирішення шляхом інновацій та індивідуальних змін);
3. Тимчасові (кожен соціальний проект має свій початок і кінець, якими може бути початок продовження наступного етапу проекту або його фініш);
4. Територіальний (чітко визначені регіони та населені пункти, де здійснюється проектна діяльність);
5. Соціально-інституційні (установи, організації, установи, в яких ведеться проектна діяльність);
6. Інноваційний (наявність нових ідей, підходів, технологій вирішення соціальних проблем на певному рівні);
7. Ресурс (затверджена специфікація та графік використання ресурсів (фінанси, люди, обладнання тощо));
8. Організаційні (наявність певної організаційної структури з урахуванням масштабу проекту).

9. Соціально-інформаційний (кожен соціальний проект містить компонент інформування громадськості про проектну діяльність та її вплив на зміну ситуації).

Таким чином, соціальний проект можна розглядати як сукупність технологічних, управлінських та організаційних рішень, спрямованих на вирішення соціальних проблем, покращення соціокультурних умов життя індивіда, здійснення необхідних соціальних змін.

1.2 Сучасні підходи до досліджень соціального проектування

Наприкінці 20-го століття соціальна інженерія починає з'являтися в управлінні і використовуватися ширше. На думку Дрідзе Т.М., використання соціального проектування унеможливить прийняття та реалізацію управлінських рішень, які негативно впливатимуть на соціальне середовище, на якість та рівень життя населення [5, с.150].

Соціальне проектування – це науково-теоретична і водночас практична діяльність зі створення проектів розвитку соціальних систем, інститутів, об'єктів на основі соціального передбачення, прогнозування та планування їх соціальних якостей і властивостей.

Це дає можливість керувати суспільними процесами і є вираженням того нового, що характеризує тенденції суспільного розвитку. Тому соціальне проектування пов'язане з інноваційною діяльністю та впровадженням соціальних інновацій.

Соціальне проектування - це проектування соціальних об'єктів, якостей, процесів і відносин.

Основою соціального проектування повинні бути наступні параметри:

- суперечливість соціального об'єкта;
- багатовекторність розвитку соціального об'єкта;
- множинність факторів його існування;
- суб'єктивні складові формування соціального очікування та прогнозу;
- фактори, що визначають різні критерії оцінки соціального об'єкта.

Головною метою соціального проектування як специфічної управлінської діяльності є створення проектів. Проект – це сукупність скоординованих дій з певними початковими і кінцевими точками з метою досягнення певних цілей із встановленими термінами, витратами та параметрами ефективності.

Тобто проект дозволяє переходити від ідеї до дії, певним чином структуруючи етапи цього процесу. Вона завжди реалізується в певних соціальних, територіальних і часових просторах, тому сприяє змінам соціального середовища в результаті колективної діяльності.

Проект може існувати в двох варіантах:

- як складова частина програми економічного і соціального розвитку, яка визначає основні цілі та завдання, що належать до соціальної сфери та підлягають виконанню в плановому періоді, а також основні засоби і шляхи їх реалізації;
- як самостійний варіант вирішення локальної проблеми конкретної цільової групи певного соціального середовища.

Програма – це комплекс проектів та/або різноманітних заходів, об'єднаних спільною метою та умовами їх реалізації. Проект — це комплекс завдань і заходів, спрямованих на досягнення запланованої мети.

Соціальний проект — це сконструйована соціальна інновація, метою якої є створення, модернізація або підтримка матеріальної чи духовної цінності в навколишньому середовищі, яка має просторово-часові та ресурсні обмеження

та вплив якої на людей визнається позитивним з точки зору його суспільне значення.

Соціальний проект – це опис конкретної ситуації, яка може бути покращена впровадженням певної системи методів і послідовних кроків їх використання.

Об'єктами соціально-педагогічного проектування є:

1. соціально-культурне середовище (створення сприятливого соціокультурного простору та оптимізація умов для саморозвитку особистості;
2. соціальна група, територія в цілому);
3. спосіб життя (підтримка певних видів і напрямків діяльності особистості, що сприяють зростанню якісних показників життя);
4. сфери діяльності особистості (навчальна, дозвіллева, навчальна, виробнича, спортивна, інформаційна тощо).

Отже, соціально-педагогічний проект – це сконструйована соціальна інновація, метою якої є вдосконалення педагогічних процесів (розвитку, навчання, виховання, соціального становлення особистості) в певних соціокультурних умовах.

Соціальні проекти можуть бути спрямовані на:

1. створення умов для розвитку соціальності суб'єкта (індивіда, групи); самореалізація особистості в основних сферах її життєдіяльності;
2. забезпечення сприятливих умов для соціалізації особистості в різних сферах соціального середовища;
3. вирішення або мінімізація несприятливих умов соціалізації особистості.

Зазначені підходи до класифікації проектів дають змогу визначити основні ознаки соціальних проектів.

До таких ознак належать:

1. Цілі (відображають міркування розробників проекту щодо того, яким має бути результат діяльності в ідеалі);

2. Соціально детерміновані (наявність ситуації в суспільному житті, яка потребує вирішення шляхом інновацій та індивідуальних змін);
3. Тимчасові (кожен соціальний проект має свій початок і кінець, якими може бути початок продовження наступного етапу проекту або його фініш);
4. Територіальний (чітко визначені регіони та населені пункти, де здійснюється проектна діяльність);
5. Соціально-інституційні (установи, організації, установи, в яких ведеться проектна діяльність);
6. Інноваційний (наявність нових ідей, підходів, технологій вирішення соціальних проблем на певному рівні);
7. Ресурс (затверджена специфікація та графік використання ресурсів (фінанси, люди, обладнання тощо));
8. Організаційні (наявність певної організаційної структури з урахуванням масштабу проекту).
9. Соціально-інформаційний (кожен соціальний проект містить компонент інформування громадськості про проектну діяльність та її вплив на зміну ситуації).

Для забезпечення створення та впровадження соціального проекту в соціально-педагогічну діяльність необхідно виконати комплекс робіт: інформаційну, аналітичну, організаційну, правову, фінансову, кадрову, матеріально-технічну, експертну, прогнозну тощо.

Все це відбувається в «життєвому циклі проекту» (project cycle) — проміжку часу від моменту його появи до остаточної реалізації. У цьому сенсі проектний цикл — це схема або алгоритм, за допомогою якого встановлюється певна послідовність дій при розробці та реалізації проекту. Життєвий цикл проекту можна розділити на мікроцикли:

- аналіз ситуації;
- розробка концепції проекту;

- планування проекту;
- її виконання;
- коригування проекту за результатами моніторингу;
- оцінка результатів та підведення підсумків проекту.

Дизайн також враховує можливість невдалого експерименту для перевірки ідей. У цьому випадку потрібен ретельний аналіз причин: що спричинило непослідовність у розв'язанні завдань? Процес соціального проектування також називають «соціальним конструюванням». Для забезпечення створення та впровадження соціального проекту в соціально-педагогічну діяльність необхідно виконати комплекс робіт: інформаційну, аналітичну, організаційну, правову, фінансову, кадрову, матеріально-технічну, експертну, прогнозну тощо.

Таким чином, соціальний проект можна розглядати як сукупність технологічних, управлінських та організаційних рішень, спрямованих на вирішення соціальних проблем, покращення соціокультурних умов життя індивіда, здійснення необхідних соціальних змін.

Значний внесок у розвиток цієї концепції зробив Т. Дрізде як засновник окремих підходів до соціального проектування:

1) об'єктно-орієнтований. Відповідно до нього соціальний дизайн спрямований на створення прототипу майбутнього об'єкта або модернізацію існуючого, причому важливо, що проектувати можна не тільки будівлі, підприємства, виробництва, як у попередні періоди, а й соціальні зв'язки, відносини, соціальна сфера в цілому;

2) суб'єктивно орієнтований. Відповідно до цього підходу соціальне проектування розглядається як розробка проекту індивідом, який представляє інтереси певної групи людей, прошарків населення, соціальних верств;

3) проблемно-орієнтований підхід виник пізніше, ніж попередні підходи, і спрямований на усунення соціальних проблем шляхом розробки можливих

варіантів їх вирішення з урахуванням проведених досліджень та наявних ресурсів [5, с. тринадцять].

Г. Михайлишин та М. Довга вважають, що «соціальне проектування – це самостійна теоретична та практична інноваційна діяльність особи, групи осіб чи організації, яка спрямована на певну цільову групу з наданням послуг відповідно до її характеристик з за допомогою певних ресурсів, конкретного часу, місця, методів і заходів, спрямованих на досягнення очікуваних результатів (кількісних і якісних)» [9, с. 142].

За В. Курбатовим, соціальне проектування – це науково-теоретична і водночас практична діяльність зі створення проектів розвитку соціальних систем, інститутів, об'єктів на основі соціального передбачення, прогнозування та планування їх соціальних якостей і властивостей. Це дає можливість керувати суспільними процесами і є вираженням чогось нового, що характеризує тенденції суспільного розвитку [8].

Проектування в соціальній роботі визначається як індивідуалізована творчість соціального працівника, особистий стиль, ідеологія менеджера соціальної роботи [7], конструювання соціальної реальності [1].

У контексті практики соціальної роботи планування можна розглядати як складову управління соціальними установами і, відповідно, управління фахівцями соціальної сфери, як соціальну технологію, метою якої є прогнозування та програмування та цілеспрямоване впровадження соціальних інновацій.

Відповідно, соціальний дизайн можна зарахувати до інноваційної діяльності, оскільки він передбачає чітко сплановані дії, локалізовані за часом, місцем і ресурсами [13, с. 105].

Соціальне проектування — конструювання індивідом, групою чи організацією дії, спрямованої на досягнення соціально значущої мети, яка локалізована в місці, часі та ресурсах. Суть соціального проектування полягає в

конструюванні бажаних станів майбутнього. Метою соціального проектування є організація процесу, який ініціює зміни в соціальному середовищі [14, с. 7].

Тобто на цьому етапі приходиться розуміння того, що соціальне проектування – це технологія, яка дозволяє в процесі управління обрати найкращий шлях розвитку подій, врахувати всі події, процеси, які можуть мати культурний, політичний, економічний, соціальний вплив на суспільство, що дозволяє прогнозувати та усувати можливі ризики в процесі прийняття управлінських рішень.

Проектування в соціальній роботі визначається як індивідуалізована творчість соціального працівника, особистий стиль, ідеологія менеджера соціальної роботи [7], конструювання соціальної реальності [1].

У контексті практики соціальної роботи планування можна розглядати як складову управління соціальними установами і, відповідно, управління фахівцями соціальної сфери, як соціальну технологію, метою якої є прогнозування та програмування та цілеспрямоване впровадження соціальних інновацій.

Відповідно, соціальний дизайн можна зарахувати до інноваційної діяльності, оскільки він передбачає чітко сплановані дії, локалізовані за часом, місцем і ресурсами [13, с. 105].

Соціальне проектування — конструювання індивідом, групою чи організацією дії, спрямованої на досягнення соціально значущої мети, яка локалізована в місці, часі та ресурсах. Суть соціального проектування полягає в конструюванні бажаних станів майбутнього. Метою соціального проектування є організація процесу, який ініціює зміни в соціальному середовищі [14, с. 7].

Таким чином, вивчення процесу розвитку дизайну допомагає чітко з'ясувати значення цього поняття в процесі розвитку суспільства. Проектування в процесі еволюції відділяється від технічного проектування і збагачується ознаками і властивостями планування і прогнозування.

Соціальне проектування переплітається з новими тенденціями соціального розвитку і є інновацією в соціальному розвитку суспільства. Перспективи подальших наукових досліджень полягають у виявленні актуальних проблем використання соціального проектування

На наступному етапі свого розвитку соціальний дизайн починає позиціонувати себе як важливий феномен не тільки управління, а й політики.

Методологія соціального проектування привертає увагу в контексті розробки політичних програм, державних документів, підготовки та реалізації реформ та прийняття політичних рішень. У результаті соціальне проектування починає розглядатися як прогностична функція управління. Крім того, він виступає як технологія прийняття цих рішень, як важливий елемент циклу управління, забезпечує виконання його основних функцій і досягнення поставлених цілей (схема 1).

Схема 1.1 Розвиток соціального проектування

У наш час соціальний дизайн знаходиться на активній стадії становлення. Так, сьогодні інженерна діяльність і проектування міняються місцями, включаючи не тільки виробництво, а й усі сфери суспільної практики.

Необхідність використання соціального проектування існує в багатьох сферах життя, зокрема, як уже зазначалося, у сфері державного управління.

Соціальне проектування в державному управлінні постає саме в контексті підготовки та реалізації державно-управлінських рішень, підготовки та проведення державних реформ, створення соціальних і державних програм, стратегій, концепцій, нормативно-правових актів, які спрямовані на підвищення показники рівня життя в країні.

Необхідність швидкого реагування, гнучкості та адаптивності до зовнішніх змін як органів державного управління, так і самих державних службовців вимагає використання в їх діяльності нових методів, внаслідок чого в управлінні з'являється соціальний дизайн, що дозволяє досягти ефективності і результативності у процесі управлінської діяльності.

Результатом соціального проектування є науково обґрунтоване визначення варіантів планомірного розвитку нових соціальних процесів і явищ.

Соціальний дизайн має базуватися на таких параметрах:

- суперечливість соціального об'єкта;
- багатовекторність розвитку соціального об'єкта;
- неможливість опису соціального об'єкта кінцевою кількістю термінів будь-якої соціальної теорії (базова неформальність);
- багатфакторність існування соціального об'єкта;
- наявність багатьох суб'єктивних складових, що визначають співвідношення належного і актуального щодо розвитку соціального об'єкта;
- суб'єктивні фактори формування соціального очікування, соціального прогнозу та соціального проектування;

- фактори, що визначають різні критерії оцінки зрілості розвитку соціального об'єкта.

Така модель висуває відносно мало вимог безпосередньо до особистості, знижує роль особистісних стимулів до самореалізації та боротьби людини за власне життя. Їй властива своєрідна нівеляція, соціальна однорідність, що, зрештою, призводить до певної соціальної однорідності, до помітного зниження активності людини в соціально-економічному та політичному житті.

За такої моделі держава насамперед гарантує певний рівень доходів і соціальних послуг, який фактично не залежить від внеску конкретної особи в загальний державний продукт.

Межі соціальних видатків визначаються реальними потребами населення. Слід зазначити, що соціал-демократична модель соціальної політики найбільш характерна для суспільств, які є економічно недостатньо розвиненими.

Методи управління проектами базуються на методах мережевого планування, розроблених наприкінці 1950-х років. в США. У 1956 році з метою ефективного планування капітального будівництва компанія «Дюпон» за допомогою ЕОМ склала плани і графіки комплексу робіт з модернізації своїх заводів. У результаті був створений раціональний метод опису проекту, пізніше названий методом критичного шляху. Найшвидший розвиток управління проектами отримав з появою персональних комп'ютерів, які стали робочим інструментом менеджерів.

Зі значним розширенням кола користувачів систем менеджменту виникла потреба в розробці систем управління проектами нового типу, основним показником яких має бути простота використання. Відповідно до закону Лермана, при наявності часу і грошей будь-яка технічна проблема може бути вирішена. Однак наслідок цього закону чітко дає зрозуміти: «У вас ніколи не вистачить ні часу, ні грошей» [3]. Для запобігання цьому була розроблена методологія управління проектами. Управління проектом – це діяльність,

спрямована на реалізацію проекту з максимально можливою ефективністю при заданих обмеженнях часу, грошей (ресурсів) і якості кінцевих результатів.

Отже можна зробити висновки, що суть соціального проектування полягає в тому, що людина або організація, перш ніж зробити яке-або дію, завжди спочатку обмірковує кілька варіантів, одному з яких після зіставлення віддається перевага

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Таким чином, дослідження процесу розвитку проектування допомагає чітко з'ясувати зміст цього поняття в процесі розвитку суспільства. Проектування в процесі еволюції відокремлюється від технічного проектування і збагачується рисами та властивостями планування та прогнозування. Соціальне проектування переплітається з новими тенденціями соціального розвитку і виступає інновацією в соціальному розвитку суспільства.

Таким чином, в процесі еволюції соціальний дизайн відокремлюється від технічного дизайну і з часом вбирає риси та властивості прогнозування, будівництва та планування.

Необхідність соціального проектування усвідомлюється лише тоді, коли завдання управління починають поширюватися на сфери, де традиційні процедури і методи управління неефективні.

Ми бачимо, що вивчення процесу розвитку соціального проектування дозволяє чітко зрозуміти сутність цієї концепції, що дасть можливість застосовувати її методи та інструменти в процесі підготовки та реалізації управлінських рішень, реалізації державних реформ, розвитку суспільства. в цілому.

Соціальне проектування використовується як один із компонентів цілеспрямованої діяльності при розробці різних варіантів вирішення нових

соціальних проблем; використовується також при складанні соціальних планів і програм регулювання тих процесів і явищ, які підлягають перевтіленню.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають в дослідженні сучасного стану розвитку соціального проектування в Україні з метою виявлення актуальних проблем його використання.

РОЗДІЛ 2. ТЕХНОЛОГІЇ РОЗРОБКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРОЕКТІВ

2.1 Загальна характеристика управління проектами

Для забезпечення створення та впровадження соціального проекту в соціально-педагогічну діяльність необхідно виконати комплекс робіт: інформаційну, аналітичну, організаційну, правову, фінансову, кадрову, матеріально-технічну, експертну, прогнозну тощо.

Все це відбувається в «життєвому циклі проекту» (project cycle) — проміжку часу від моменту його появи до остаточної реалізації. У цьому сенсі проектний цикл — це схема або алгоритм, за допомогою якого встановлюється певна послідовність дій при розробці та реалізації проекту.

Життєвий цикл проекту можна розділити на мікроцикли:

- аналіз ситуації;
- розробка концепції проекту;
- планування проекту;
- її виконання;
- коригування проекту за результатами моніторингу;
- оцінка результатів та підведення підсумків проекту.

Аналіз ситуації здійснюється з метою виявлення соціальних проблем як протиріччя між існуючим і тим, що потрібно бажати. Кількість соціальних проблем може коливатися від однієї до кількох, що, у свою чергу, потребує визначення тих проблем, вирішення яких є актуальним у соціально-педагогічній практиці.

Це відбувається в процесі соціальної діагностики. Соціальна діагностика — це процес наукового виявлення та вивчення причинно-наслідкових зв'язків і відносин у суспільстві, які характеризують його соціально-економічний, культурно-правовий, морально-психологічний, медико-біологічний та санітарно-екологічний стан.

У більш вузькому розумінні — це визначення соціальних проблем та їх причин, які створюють складні життєві ситуації для окремих осіб, сімей, окремих груп. Оскільки діагностика має процедурний характер, рівень її ефективності визначається певними принципами.

Визначення проблеми проблеми Формулювання мети та завдань проекту та завдань проекту Спотворення в інтерпретації отриманих діагностичних результатів (наприклад, стереотипи, упередження, життєвий досвід спеціаліста), а також вплив зовнішніх факторів (наприклад, тиск з боку зацікавлених сторін, влади, представників ЗМІ тощо).

У процесі діагностики досить важливим є дотримання принципу верифікації соціальної інформації, тобто встановлення її достовірності та перевірка за допомогою інших дослідницьких процедур чи джерел інформації.

У дійсності всі явища і процеси взаємопов'язані і взаємообумовлені. Тому дуже важливо пам'ятати про принципи системності та комплексного підходу. Їх зміст полягає в необхідності врахування та аналізу всіх умов і факторів, що сприяли виникненню певної соціальної проблеми чи явища.

Соціальна діагностика в соціально-педагогічній роботі розглядається насамперед як інструмент, що забезпечує органи управління необхідною інформацією, на основі якої розробляються різноманітні соціальні прогнози та проекти, вивчається громадська думка та морально-психологічний клімат у суспільстві.

Залежно від масштабів соціальної роботи соціальна діагностика може здійснюватися на державному, регіональному, місцевому та індивідуальному рівнях. На державному рівні предметом соціальної діагностики є визначення соціальних проблем на рівні суспільства чи окремих його великих соціально-демографічних груп: дітей, молоді, людей похилого віку, інвалідів, національних спільнот тощо. У переважній більшості така діагностика

здійснюються науково-дослідними установами або спеціалізованими підрозділами.

Наприклад, в Україні соціальну діагностику на державному рівні проводять Інститут соціальних досліджень, Інститут проблем сім'ї та інші установи. Для регіонального та місцевого рівнів соціальної діагностики притаманне вивчення певних соціальних проблем в умовах конкретного регіону, області, міста та селища (наприклад, проблема співжиття представників різних етнічних груп; проблеми соціального сирітства дітей Івано-Франківської, Чернівецької областей, батьки яких виїхали на заробітки за кордон; проблеми працевлаштування молоді у районних містечках тощо). Індивідуальний рівень соціальної діагностики – це рівень безпосередньої роботи з конкретною людиною чи групою осіб, які звернулися за допомогою до певних соціальних служб.

Основна мета діагностики на цьому рівні - визначити проблему клієнта і знайти правильні засоби її вирішення. Тому важливим етапом індивідуального рівня соціальної діагностики є дослідження особистості клієнта, яке здійснюється за допомогою медичних, психологічних, соціально-педагогічних методів діагностики.

Соціальна діагностика здійснюється за допомогою певного діагностичного інструментарію, що, в переважній більшості, є сукупністю різних соціологічних та статистичних методів. Соціологічні методи використовуються у соціальній діагностиці найчастіше з метою збору інформації щодо окремих суспільних проблем та визначення ставлення людей до них.

Таблиця 2.1

Найбільш розповсюдженими серед них є:

спостереження;
методи опитування (інтерв'ювання, анкетування, фокусгрупа);
методи аналізу документів (традиційний аналіз, контент-аналіз);
експертна оцінка.

Спостереження — один із емпіричних методів дослідження, який полягає в безпосередньому й цілеспрямованому сприйнятті навколишньої дійсності. У соціальній роботі він здебільшого використовується для збору інформації про поведінку конкретної людини чи певної групи.

Опитування є способом отримання інформації про суб'єктивний світ людей, їх схильності, судження, мотиви діяльності. Різновидом опитування є інтерв'ю, яке проводиться у формі бесіди за чітко визначеним планом.

Вони бувають дистанційними (телефонна співбесіда) та очними (безпосереднє спілкування учасників співбесіди). Опитування також є різновидом опитування, який полягає в отриманні інформації шляхом письмових відповідей респондентів на запропонований перелік питань.

Фокус-група — це групове інтерв'ю, яке відбувається у формі групової дискусії і спрямоване на отримання від її учасників «суб'єктивної інформації» про те, як вони сприймають певні суспільні події та явища. Одним із основних методів отримання конкретних знань про соціальну дійсність на основі інформації, зафіксованої в різноманітних документах і текстах масової інформації, є метод аналізу документів.

Використовується для уточнення або підтвердження результатів опитування та спостереження. Досить поширеним методом соціальної діагностики також є аналіз суспільства (соціальна паспортизація). Це необхідно при зборі статистичних даних, за допомогою яких можна охарактеризувати життєве становище населення в певному суспільстві.

До таких даних належать кількість дітей і дорослих, осіб з особливими потребами, осіб з девіантною поведінкою, дані про різні типи сімей, культурно-освітні, медичні заклади, різні види соціальних послуг, громадські організації тощо.

Оскільки для соціальної діагностики досить важливою є характеристика певних властивостей і станів соціальних об'єктів кількісними показниками, то в цьому виді діагностики важливе значення має метод оцінювача – метод вимірювання певної властивості об'єкта за допомогою тризіркової шкали оцінювання, де центральним показником є середнє значення (дорівнює нулю, нейтрально), а два інших дають протилежні характеристики досліджуваному об'єкту («високий» або «низький», «позитивний» або «негативний», «важливий» або «не важливо» тощо) [1, 149].

Сьогодні науковці роблять окремі спроби класифікувати методи соціальної діагностики. Зокрема, І.Г. Зайнішев пропонує таку класифікацію методів соціальної діагностики:

- оглядово-інформаційне опитування (збір даних про інфраструктуру, чисельність, склад і динаміку місцевого населення тощо);
- соціально-історичне дослідження (вивчення історії заселення та освоєння цієї території, змін у складі місцевого населення, дослідження його традицій тощо);
- інформаційно-цільовий аналіз різноманітних документів, статей місцевої та центральної преси, матеріалів електронних ЗМІ, листів, звернень громадян тощо);

- соціальна картографія (аналіз соціально-просторового розміщення та динаміки народжуваності та смертності населення, залежності якості життя від різних природних і соціальних факторів) [2, 27].

Основною метою соціальної діагностики є виявлення соціального змісту факторів, що діють у соціально-економічній, психологічній та правовій сферах суспільного життя. Це дає можливість переходити безпосередньо до процесу проектування, а саме до розробки концепції соціального проекту – основних положень, поданих у певній системі сукупності кінцевих цілей проекту та можливих шляхів їх досягнення.

Зазвичай у концепції проекту обґрунтовується його актуальність, мета та завдання, зміст можливих заходів, правові, економічні, організаційні принципи проекту, можливі ризики під час реалізації проекту, очікувані результати.

Актуальність проекту визначається тим, наскільки важливі для людей і організацій проблеми, на вирішення яких спрямований проект. Тому необхідно точно визначити:

- чия це проблема (яких цільових груп та соціальних інституцій вона стосується в першу чергу);
- які його розміри;
- які ризики існують, якщо проблему не вирішити найближчим часом.

Визначившись, на вирішення якої проблеми спрямований проект, необхідно сформулювати його мету і завдання. Визначаючи мету, варто пам'ятати про теоретичні основи формулювання цілей будь-якої діяльності.

Згідно з ними мета (або ціль) — це ідеальне уявлення про результат майбутньої діяльності. Тобто мета не є абсолютним передбаченням практичного результату, не ототожнюється з ним повністю. Ціль лише відображає міркування розробників проекту щодо того, яким має бути результат діяльності в ідеалі. Можна виділити кілька вимог до формулювання мети (цілей).

Таблиця 2.2

Критерії для формулювання завдань

Назва критерію	Пояснення
Конкретність	Чи достатньо зрозуміле завдання з позиції того, що, як, коли і де зміниться ситуація
Обчислюваність	Чи піддаються результати виконання завдань якійсь кількісній оцінці
Територіальність	Чи можуть бути реалізовані завдання на певній території
Реалістичність	Чи приведе виконання цих завдань до певних змін та поліпшення ситуації
Визначеність у часі	Чи можуть бути виконані завдання за визначений проміжок часу

Визначаючи мету та завдання проекту, слід уникати слів, що вказують на процес діяльності (підтримувати, зміцнювати, сприяти, координувати, перебудовувати тощо).

Необхідно використовувати слова, що вказують на завершеність процесу (підготувати, реалізувати, організувати, збільшити, виробити, випробувати тощо).

Мета і завдання проекту складають основу для опису змісту запланованої діяльності з правової, економічної та організаційної точок зору. Для реалізації окремих проектів необхідне рішення про правове поле діяльності. Наприклад,

якщо проект виконує громадська організація, яка хоче надавати послуги певній групі клієнтів, то вона повинна планувати зміст своєї роботи на основі Закону «Про соціальні послуги».

Якщо результатом проекту має стати створення нової громадської організації, необхідно спиратися на положення Закону «Про об'єднання громадян». Визначення можливого правового поля діяльності дасть змогу уникнути конфлікту інтересів під час реалізації проекту.

Фінансове обґрунтування проекту повинно містити основні розрахунки необхідних коштів, фіксувати їх джерела. При цьому необхідно визначити, чи буде виплачуватися заробітна плата (керівнику, бухгалтеру, виконавцям, залученим спеціалістам тощо), чи проект буде реалізовуватися на волонтерських засадах.

Необхідно визначити, чи потрібні кошти на оплату приміщення, користування телефоном, комунальними послугами та електронною поштою. яке обладнання необхідне для вирішення проектних завдань; які кошти доведеться витратити на видання друкованої продукції, проведення семінарів, навчання, навчання тощо.

Тобто кожен вид діяльності в рамках проекту повинен бути прорахованим і відповідати фактичним цінам. Наступним етапом «життєвого циклу» проекту є його планування — визначення переліку та порядку дій щодо реалізації проекту.

Тут ідея проекту поєднується з організаційними заходами: заходи вибираються відповідно до завдання проекту, робота співвідноситься з наявними ресурсами, визначаються терміни реалізації, виконавці та обсяги фінансування. Фінансове обґрунтування проекту повинно містити основні розрахунки необхідних коштів, визначити їх джерела.

При цьому необхідно уточнити, чи буде виплачуватися заробітна плата (керівникам, бухгалтерам, виконавцям, залученим спеціалістам тощо) чи проект

буде реалізовуватися на громадських засадах. Необхідно визначити, чи потрібні кошти на оплату приміщення, користування телефоном, комунальними послугами та електронною поштою. яке обладнання необхідне для вирішення проектних завдань;

які кошти потрібно витратити на видання друкованої продукції, проведення семінарів, тренінгів, навчання тощо. Тобто кожен вид діяльності в рамках проекту має бути прорахованим і відповідати реальним цінам.

В організаційному обґрунтуванні проекту характеризуються учасники його реалізації та їх функції. Наступним етапом «життєвого циклу» проекту є його планування — встановлення переліку та порядку заходів щодо реалізації проекту.

Тут концепція проекту поєднується з організаційними діями: обираються заходи відповідно до завдань проекту, співвідносяться роботи з наявними ресурсами, визначаються терміни реалізації, виконавці, обсяги фінансування.

Модель проектної діяльності однакова для більшості соціологічних досліджень. Спільна робота вчителя та учнів будується за чіткою схемою і складається з наступних етапів.

1. Спочатку відділ визначає загальний напрямок проектної діяльності. Спрямованість проектної діяльності повинна повністю відповідати тематиці виступів, публікацій і занять, які проводять викладачі. Щоб взяти участь у проекті, вчитель сам має бути компетентним у галузі науки, якої стосується проект.

2. Далі конкретний викладач визначає тему, проблему, робочу гіпотезу, об'єкт, предмет, цілі, завдання та методіку конкретного дослідження. Найчастіше в рамках студентського соціологічного проекту об'єктом дослідження є самі студенти та школярі, а основним методом дослідження — анкетне опитування.

Але тема, гіпотеза, цілі та завдання в рамках одного проекту можуть змінюватися з року в рік залежно від накопиченого матеріалу, подій у суспільстві та інтересів учнів.

3. Далі вчитель визначає серед учнів осіб, які цікавляться:

- у науці;
- зайнятість за професією;
- сфера суспільних відносин, до якої належить проект.

В першу чергу увага приділяється студентам старших курсів, оскільки вони:

- вже знайомі з методологією проведення опитувань та розрахунку отриманих даних;
- спрямовані на написання дипломів, які згідно з методичними вимогами вважаються малими науковими проектами.

4. Як правило, емпіричну базу дослідження визначають самі студенти. Тобто саме студенти шукають, де і в кого взяти співбесіду. Але вчитель повинен контролювати роботу учнів:

- щоб загальна кількість опитаних ними осіб відповідала репрезентативній вибірці;
- щоб (за потреби в проекті) були охоплені респонденти різної статі, віку та місця проживання. Найчастіше студенти опитують учнів московських шкіл і вузів. Викладач повинен стежити за тим, щоб учні надавали йому всі заповнені анкети, а не обмежуватися анкетуванням своїх однокурсників.

5. Учні проводять емпіричні дослідження. Проводячи його, студенти визначаються з темами своїх кваліфікаційних робіт, удосконалюють навички роботи з емпіричним матеріалом та набувають необхідних компетенцій.

6. Аналіз отриманих даних, перевірка гіпотези та висновків здійснюється викладачем за допомогою студентів, або студентом під контролем викладача. У кожному випадку учень набуває нових компетенцій.

7. Результати досліджень представлені у вигляді доповідей на конференціях; публікації в друкованих збірниках; дипломні та курсові роботи чи статті на конкурси наукових робіт. Публікації, гарні оцінки та перемоги в олімпіадах є хорошим стимулом для студентів продовжувати розпочату справу.

8. На завершальному етапі підводяться підсумки виконаної роботи та визначаються перспективи продовження наукових розробок у рамках обраного проекту.

9. Проектну роботу, розпочату в студентські роки, у майбутньому мають продовжити випускники в аспірантурі. Участь студентів у проекті слід розглядати не як допомогу в роботі викладача, а як початок їхньої самостійної науково-дослідницької діяльності.

Метою соціальної роботи проектів є регулювання правових та економічних відносин людини та суспільства, надання людині допомоги та підтримки у подоланні складних проблем та гідному самоствердженні, що, зрештою, є основою соціалізація особистості, її повноцінне життя.

Таблиця 2.2

Мета соціальної роботи проектів полягає в наступному:

1	збільшення ступеня самостійності клієнтів, їх здатності контролювати життя й ефективніше вирішувати свої проблеми;
2	створення умов, у яких клієнти можуть максимально виявити свої можливості і одержати все, що їм належить за законом; адаптація або реадaptaція людей у суспільстві;
3	створення умов, за яких людина, незважаючи на фізичне каліцтво, душевний зрив чи життєву кризу, може жити, зберігаючи почуття власної гідності і повагу до себе з боку оточення.

Зрозуміло, що кінцева мета — досягнення таких наслідків, коли необхідність допомоги соціального працівника клієнтові відпадає. Звичайно, це ідеальний варіант. Існує кілька моделей практичної реалізації соціальної політики.

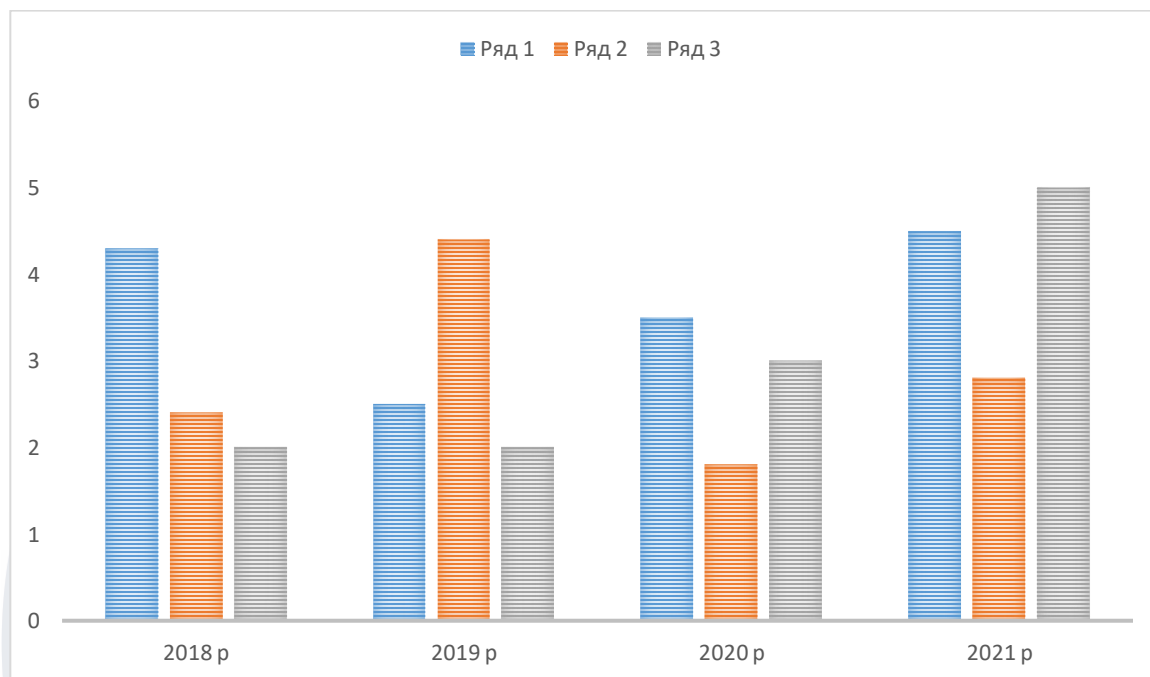

Рис. 2.1 Дослідження розробки соціальних проєктів та їх впровадження в Україні протягом 2018-2021 рр

Дві з них вважаються основними – соціально-демократична і ліберальна. Соціально-демократична модель соціальної політики передбачає, перш за все, досягнення в суспільстві соціальної справедливості, усунення або хоча б пом'якшення нерівності у розподілі соціальних, економічних та інших ресурсів шляхом зменшення різниці у статусі і доходах громадян.

Фахівці Інституту проектного менеджменту (PMS) запропонували таке трактування терміну «управління проєктами (project management)» - це мистецтво управління та координації людських і матеріальних ресурсів протягом життєвого циклу проєкту за допомогою систем сучасних методів. і

техніки управління та мінімізації ризиків з метою досягнення результатів, визначених у проекті залежно від складу та обсягу робіт, витрат, часу, якості та задоволеності залучених [13].

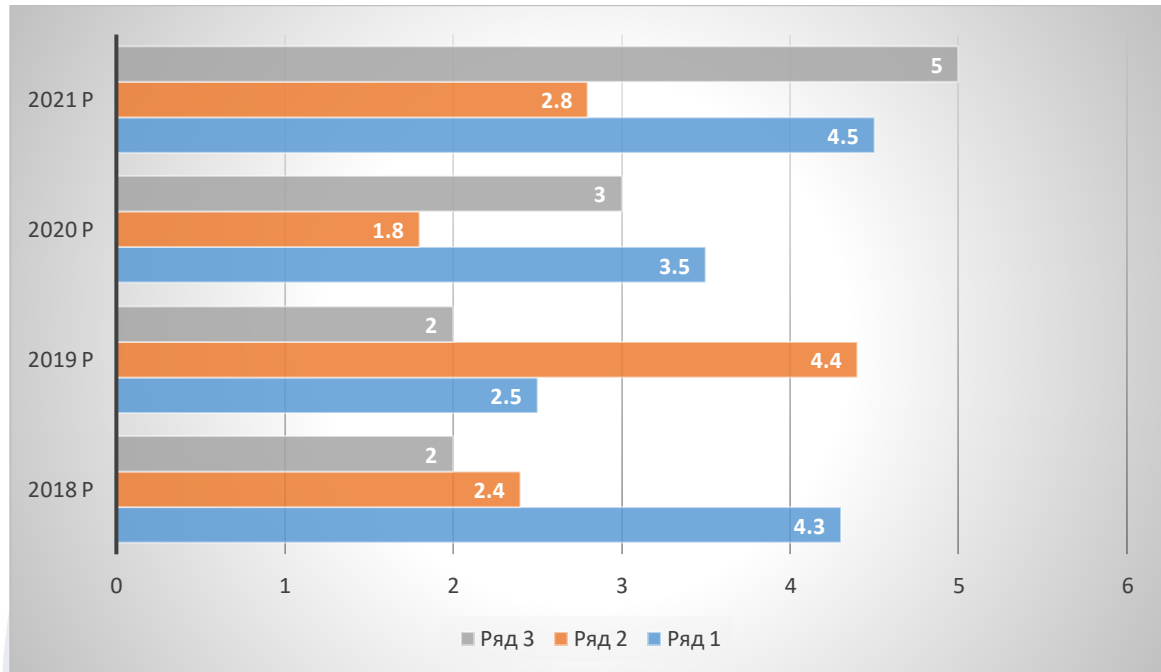

Рис. 2.2 Дослідження щодо впровадження соціальних проєктів в європейських країнах 2018-2021 рр.

В основному виділяють такі функції управління проєктами:

- планування діяльності з реалізації проєкту;
- прийняття рішень;
- контроль за використанням коштів та бюджетом проєкту;
- забезпечення діяльності, визначеної в проєкті;
- моніторинг;
- оцінка;
- адміністрування. За допомогою методів управління проєктами визначаються цілі проєкту, оцінюється його життєздатність; визначити структуру проєкту (підцілі, завдання, роботу, яку необхідно виконати);

визначити необхідні обсяги та джерела фінансування; вибрати виконавців; готувати та укласти договори; визначити терміни реалізації проекту; скласти графік виконання робіт; розрахувати необхідні ресурси, кошторис і бюджет проекту; планувати та враховувати ризики; забезпечити контроль за виконанням проекту.

З метою врахування часових обмежень використовуються методи побудови та аналізу сіткових і календарних графіків роботи. Управління обмеженнями коштів здійснюється за допомогою методів формування фінансового плану (бюджету) проекту та його контролю. Для виконання і ресурсного забезпечення робіт використовуються спеціальні методи управління людськими і матеріальними ресурсами, наприклад, матриця відповідальності, діаграми навантаження. Відповідальність за терміни, кошторис і якість результатів робіт несуть керівники проектів. Відповідно до звичайного принципу управління проектами вважається, що ефективне управління термінами виконання робіт є запорукою успіху за всіма трьома показниками.

Часові обмеження проекту є найбільш критичними. У разі зриву термінів виконання проекту ймовірними наслідками є перевитрата коштів і недостатній рівень якості робіт. Тому в більшості методів управління проектами основний упор робиться на календарне планування робіт і контроль за дотриманням календарного графіка. З трьох основних обмежень проекту найважче контролювати обмеження щодо якісних результатів проекту, оскільки завдання часто складно формулювати та контролювати.

Для вирішення цих проблем використовуються методи управління якістю роботи. В проектному менеджменті можна виділити два великих блоки роботи: основна проектна діяльність і її забезпечення. Основна проектна діяльність включає планування проекту; розробка проектно-кошторисної документації; укладання договорів; здійснення різних видів діяльності, моніторинг, закриття проекту. Забезпечення проекту передбачає проведення організаційних,

правових, фінансових, матеріально-технічних, кадрових та інформаційних заходів. Цей перелік є неповним, тому чітко й однозначно розділити роботи в логічній послідовності та в часі неможливо. Після визначення життєздатності проекту та прийняття рішення про початок його реалізації створюється проектна команда, складається робочий план, тобто структурно визначена послідовність етапів роботи, які виконуються до досягнення вже визначеного набору цілі (хто і що повинен зробити і в які терміни). На підставі плану роботи складається детальний календарний графік роботи. Ухвалений та затверджений остаточний план розсилається всім учасникам проекту. Для управління проектом доцільно розбити його на ієрархічні підсистеми та компоненти, тобто структурувати.

Структура проекту — це організація зв'язків і відносин між його елементами. За допомогою структури визначається, що необхідно розробити або зробити; він пов'язує роботи один з одним і з кінцевою метою проекту.

У процесі структурування виділяють складові результату проекту, етапи його життєвого циклу, елементи організаційної структури. Структурування є невід'ємною частиною загального процесу планування проекту, визначення його цілей, розподілу відповідальності та обов'язків. До основних завдань структурування проекту відносяться: - поділ проекту на керовані блоки; - розподіл відповідальності за елементи проекту та визначення зв'язку робіт зі структурою організації (ресурсами);

- точна оцінка необхідних витрат (грошових, часових і матеріальних ресурсів);

- створення єдиної бази для планування, оформлення кошторисів і контролю витрат;

- встановлення зв'язку між роботами, пов'язаними з проектом, і системою обліку; - перехід від загальних, не завжди конкретно виражених цілей до

конкретних цілей, які здійснюються організаційними підрозділами або проектними групами; - схема комплексів робіт.

Мистецтво поділу проекту на складові полягає в умінні поєднати три різні структури:

- правові – стабільність законодавства, дотримання прав людини тощо;
- науково-технічні – рівень розвитку фундаментальних і прикладних наук, інформаційних і промислових технологій, транспортної інфраструктури, зв'язку, телекомунікацій тощо; – культурні – рівень освіченості населення, релігійна ситуація, історикокультурні традиції тощо;
- природні – кліматичні умови, природні ресурси, стан навколишнього середовища, тощо [2].

До факторів внутрішнього середовища проекту відносяться: стиль управління, відносини між членами команди проекту, професіоналізм цієї команди, засоби комунікації. Професіоналізм команди проекту повинен забезпечити досягнення поставлених цілей проекту. Стиль управління визначає психологічний клімат у колективі та впливає на його діяльність. Від засобів зв'язку залежить повнота і достовірність обміну інформацією між учасниками проекту.

Учасники проекту є основним елементом процесу реалізації проекту. Залежно від типу проекту в його реалізації можуть брати участь від однієї до кількох десятків організацій. Кожен з них виконує певні функції, має певну участь у проекті та несе певну міру відповідальності за його реалізацію. Учасниками соціального проекту є:

- замовник (фізична або юридична особа, яка вкладає (інвестує) кошти та приймає рішення щодо умов проекту, його вартості, контролю якості тощо);
- виконавець (організація, яка зобов'язується реалізувати проект відповідно до договору / договору із замовником);

- керівник проекту (керівник проекту) – фізична особа, якій виконавець делегує повноваження щодо керівництва роботами над проектом;
- проектна команда - група людей, організована на період реалізації проекту.

В основному команда проекту складається з керівника проекту (менеджера), помічника керівника проекту (асистента), бухгалтера, консультанта проекту (при необхідності), регіональних менеджерів (якщо проект реалізується в кількох регіонах), залучених співробітників (тренерів), профільні спеціалісти, представники ЗМІ тощо). Склад і функції проектною групи залежать від масштабу, складності та інших характеристик проекту. У проектному менеджменті соціальних проектів виділяють такі підсистеми:

- керівництво діяльністю (визначення послідовності робіт, складання поточного (планування комплексу робіт на певний період) та оперативного плану (деталізація завдань учасників на місяць, тиждень або день); контроль за діяльністю та змінами);
- тайм-менеджмент (визначення термінів діяльності, розробка календарного плану, контроль);
- управління витратами (визначення вартості робіт і ресурсів, їх співвідношення зі статтями бюджету, контроль за використанням бюджетних коштів і залучених додаткових ресурсів);
- управління якістю (планування якості, забезпечення якості, контроль);
- управління персоналом (укомплектування команди, контроль за виконанням функціональних обов'язків членами команди, навчання персоналу, пошук і залучення додаткових учасників проекту);
- управління ризиками (ідентифікація ризиків, планування заходів щодо їх мінімізації, контроль);

- управління інформацією (планування зв'язків з різними організаціями, засобами масової інформації, визначення видів подання інформації про проект, підготовка звітів, представлення поточних і кінцевих результатів проекту).

Дещо іншою за своїми ознаками є ліберальна модель реалізації соціальної політики, за якої держава практично надає кожному громадянину певну можливість самостійно вирішувати свої проблеми. Це політика економічно сильніших держав.

Держава бере на себе лише ті функції, які не можуть виконувати самостійно особа чи окремі соціальні групи. За таких умов держава надає лише рівні можливості кожному для підвищення свого соціального статусу, створюючи лише необхідні стартові умови – економічні, політичні, правові, культурні тощо. Для такої політики досить активним суб'єктом є саме громадянське суспільство. його практична реалізація.

В Україні фактично поєднуються обидві моделі соціальної політики, оскільки жодна з них досі не має чітко виражених особливостей у суспільному житті країни.

Для реалізації ліберальної моделі, як відомо, необхідний належний рівень соціально-економічного розвитку суспільства, якого в Україні поки що немає. Проте ліберальна модель поступово формується, і вона видається більш перспективною для України.

Наведемо приклад соціальної політики більшості провідних європейських країн. До основних проблем соціальної політики в цілому належать: забезпечення соціальних гарантій, охорона здоров'я та зайнятість населення, освіта, соціальні послуги, подолання антисоціальних явищ, соціальні проблеми молоді, жінок, пенсіонерів та інших вікових груп, ефективне управління людським ресурси тощо [22].

Це означає, що конкретні соціальні програми в Україні, на нашу думку, повинні формуватися з урахуванням таких соціальних проблем. У всьому

соціальному розвитку українського суспільства, а отже і в соціальній політиці безпосередньо, людський фактор був і залишається визначальним. Йдеться про ціннісні орієнтації (індивідуальні, групові, загальнонаціональні), про відповідні моральні принципи людей, норми їх поведінки, життєві плани, рівень знань і загального інтелектуального розвитку, характер і особливості трудових навичок тощо.

2.2 Вимоги до соціальних проєктів

Ціннісно-нормативна система в суспільному житті проявляється переважно через інститути суб'єкта (індивіда, групи, суспільства в цілому). Ставлення - це стан свідомості, що виражається в потенційній активності по відношенню до цінних об'єктів.

Одні й ті самі події, люди, рішення, ситуації часто викликають різні, часом прямо протилежні реакції. Ця відмінність відображає готовність прийняти ту чи іншу інформацію і діяти відповідно до неї.

Позитивні, нейтральні, негативні реакції та оцінки в цьому випадку базуються на соціальних інститутах. Ідеал Ціннісна орієнтація соціального дизайну висуває проблему ідеалу на чільне місце в його сучасних теоріях.

Ідеал — найвищий душевний вияв бажаного і належного. Він сконструйований і увібраний у подібну форму за вимірами свого часу і найяскравіше виражає тенденції епохи, панівні життєві концепції. Розрізнення епох у соціокультурному сенсі — це розрізнення притаманних їм ідеалів, які можуть виражатися в моральних прикладах і моді, філософських поглядах та уявленнях про суспільний лад.

Спрямованість на досягнення ідеалу є ще одним аспектом соціального проектування, що пов'язує його з соціологічною традицією пізнання людини і суспільства. Контекст загальних понять дозволяє точніше окреслити сучасні уявлення про соціальний дизайн. Такими поняттями в нашій презентації були не ефективність, бюджет, план, а інновація, соціальна суб'єктність, життєві концепції, цінності, норми, правила і навіть ідеал. Головна мета соціального проектування – створення соціальних проектів.

Соціальний проект – це розроблена ініціатором проекту соціальна інновація, мета якої полягає у створенні, модернізації або підтримці матеріальних чи духовних цінностей у зміненому середовищі, яке має просторово-часові та ресурсні межі та вплив якого на людей є визнано позитивним з точки зору його суспільної значущості.

Необхідність соціального проектування визначається:

- 1) суспільна потреба в цілеспрямованому планомірному, планомірному та контрольованому розвитку соціальних об'єктів:
- 2) необхідність створення динамічних соціальних систем, які б характеризувалися внутрішньою рівновагою та гармонією по відношенню до інших систем:
- 3) потреба в реалізації соціальної творчості.

Це завжди характерно для соціальних революцій, а часом і для реформ. Цінності та норми. Реалії людського життя - це як би два світи. Один - це світ людей і речей, інший - світ цінностей і норм. Цінності - це переконання суспільства щодо цілей, до яких люди повинні прагнути (термінальні цінності), і основних засобів їх досягнення (інструментальні цінності).

Цінність – це те, що дозволяє нам орієнтуватися в соціальному середовищі, реалізуючи свої стратегічні інтереси. Імперативні цінності складають основу соціокультурних позитивних установок і заборон

(соціокультурних кодів) і базуються на протиставленні «добра» і «зла», «свого» і «чужого». Це те, що розділяє цінності та антицінності.

Цілі можуть грати роль цінностей (не випадково в технології управління проектами часто використовується поняття «цілі-цінності») і соціальних проектів, і в цьому випадку вони також набувають імперативного значення.

Ці імперативи часто регулюють великі сфери людського життя. Роль ціннісних факторів у суспільному житті є багато в чому визначальною. А головне, що цінності мають примусову дію, що впливає з їх нормативного змісту. Іншими словами, за допомогою цінностей поведінка людей вводиться в рамки певних суспільних принципів, підпорядковується загальним правилам колективного життя.

Упорядкованість суспільства на основі визнаних цінностей забезпечується через механізми соціальних норм. Соціальна норма (лат. *norma* — міра, вказівка, правило, закон) — модель, правило, принцип діяльності, визнаний соціальною організацією (системою, групою) і тією чи іншою мірою встановлений для виконання її членами. Якщо цінності здійснюють найбільш загальне, стратегічне регулювання поведінки, то норми конкретно вказують, які вчинки і дії повинні виконувати люди. Цінності і норми утворюють ціннісно-нормативну систему, яка трансформує природні потреби людини і є основою культури. Системи, щодо яких існує більш-менш загальний консенсус, співіснують із системами груп, малих громад, організацій, сімей та окремих осіб. Людина живе у світі, який наповнений і перебудований смислами.

Серед характеристик соціального проектування особливе місце займають умови — система соціальних явищ і процесів, які певним чином впливають на проектну діяльність.

Фон проектування – це сукупність зовнішніх по відношенню до об'єкта проектування умов, які істотно впливають на його функціонування та розвиток.

При проектуванні соціальних об'єктів необхідно враховувати і суб'єктивний фактор.

Його сутність багато в чому визначає специфіку соціального проектування. Основними вимогами до проекту є:

обмеженість (щодо часу, цілей і завдань, результатів тощо) – це характеристика проекту, яка дозволяє контролювати хід його реалізації за чітко визначеними етапами на основі окреслених, вимірюваних результатів кожного етапу;

цілісність — загальний зміст проекту має бути очевидним і зрозумілим, кожна його частина має відповідати загальній ідеї та очікуваному результату;

послідовність і логічність — логіка побудови частин, які співвідносяться та обґрунтовують одна одну;

об'єктивність і обґрунтованість — доведення того, що ідея проекту є результатом роботи авторів над розумінням ситуації та оцінкою можливостей впливу на неї;

компетентність авторів і персоналу — володіння персоналом, технологіями, механізмами, формами і методами реалізації проекту;

життєздатність — визначення майбутніх перспектив розвитку проекту.

Тобто, власне, соціальна політика в першу чергу має бути спрямована на активізацію самого людського фактору. Це може бути за таких умов: демократизація суспільства, людських відносин; розширення і розвиток самоврядування народу; створення відповідного економічного механізму; створення нових механізмів управління, заохочення та стимулювання громадян.

Що ж стосується суто соціальної політики, соціальної роботи як такої, то вона має здійснюватися насамперед за активної участі самих громадян, тобто громадянського суспільства. Зрозуміло, що соціальна політика може бути успішно реалізована за умови не лише розробки відповідної стратегії, створення необхідних механізмів, а й за рахунок необхідного фінансового, матеріального

та ресурсного забезпечення. Йдеться насамперед про необхідні умови для функціонування систем освіти, науки, культури, охорони здоров'я, соціального захисту населення, розвитку та стимулювання соціальної роботи.

Ресурсне забезпечення цих сфер має багато джерел: бюджетне фінансування (за рахунок податкової системи); діяльність суспільно-політичних, громадських фондів, асоціацій; реалізація національних та міжнародних проектів і програм; спонсорська діяльність тощо. За таких обставин постає питання про координаційні функції держави щодо стимулювання та контролю за ефективністю джерел фінансування соціальної політики [20].

Тобто держава в найширшому розумінні своєї сутності та призначення несе відповідальність насамперед перед людиною, перед суспільством. А тому реальне є сутнісною ознакою політико-правових засад соціальної політики в цілому, загальною метою якої є створення належних умов для гідного життя, вільного розвитку, самореалізації та самовдосконалення людини. Об'єктивно визначено основні напрями соціальної політики в Україні з моменту проголошення державної незалежності: доходи, рівень життя громадян; зайнятість громадян та стан ринку праці; організація та оплата праці; охорона праці; загальнообов'язкове державне соціальне страхування; житлове забезпечення громадян тощо.

Практичний розвиток соціальної політики в Україні здійснювався, з одного боку, з дотриманням міжнародних стандартів і нормативних актів, а з іншого – з урахуванням суто національних аспектів (традиції, досвід, усталена практика). Позитивним є те, що за роки незалежності в Україні збереглися державні структури, і насамперед центри соціальних служб для молоді, які безпосередньо реалізують соціальну політику, а також інші служби, які працюють з дітьми, молоддю та сім'єю. .

Відповідно до законів України соціальна політика диференційована за віковими, соціальними категоріями громадян, а тому можна говорити про соціальну політику по відношенню до дітей, сім'ї, молоді, жінок. Соціальна сфера, як і будь-яка інша, потребує відповідного управління, тобто не може існувати самостійно, довільно. Тут доводиться виходити із загальних принципів, що визначають сутність і зміст соціального управління. «Зміст науки соціального управління», — пише він

Г. Щокіна, – це визначення законів, закономірностей, розвиток принципів, функцій, форм і методів цілеспрямованої діяльності людей у процесі управління суспільством» [8, с.362]. Дослідник справедливо вважає, що певні соціальні і економічні закони, в тому числі закони специфічного характеру, повинні бути основою науки управління.

Це принципово важливо для сучасної соціальної політики в Україні. Це також слід враховувати. Управління суспільними процесами в цілому, як і реалізація соціальної політики зокрема, залежить, насамперед, від стану державного управління як такого в комплексі. Нині багато фахівців говорять про певну кризу соціальної політики, яка нібито зумовлена кількома факторами. Перший – це відсутність стратегії і тактики дій держави в цій сфері та прогнозу соціальних наслідків прийняття управлінських рішень органами державної влади.

Додайте до цього нерозвиненість форм участі населення в суспільному управлінні, а також те, що законодавчо не встановлена відповідальність органів державної влади за поточний стан життя громадян. Духовна сфера суттєво відрізняється від інших сфер тим, що в її основі лежить духовне виробництво, а точніше – творчість як складне, багатогранне явище. «Духовне виробництво, - за словами Б. Гаєвського, - використовує таку «сировину», як інтелектуальні здібності до певних видів духовної діяльності, наявний досвід, соціальні та природні явища» [8].

Оскільки соціальна політика значною мірою «належить» до духовної сфери, важливо мати на увазі, що об'єктом управління в духовному виробництві є відносини між його керівниками та учасниками. В освіті — це той, хто навчає, і той, хто навчається, у культурі — той, хто керує цим процесом, і той, хто створює продукт мистецтва, літератури, культури, у суспільній роботі — той, хто її організовує, і той, до кого вона безпосередньо спрямована.

Соціальна політика передбачає як найважливіший елемент соціальне управління, тобто управління відповідними соціальними процесами, що відбуваються в суспільстві. Соціальне управління – один із видів управління, функцією якого є забезпечення реалізації потреб прогресивного розвитку суспільства та його підсистем [7].

Основною функцією соціального управління є розробка та реалізація соціальної політики, спрямованої на забезпечення соціально-економічного розвитку країни, підвищення рівня життя людей, поліпшення умов їх праці та побуту, розвиток демократії. Суб'єктами соціального управління є спеціалізовані державні та недержавні органи та служби, у тому числі соціальної сфери, сфери праці тощо.

Координатором в управлінні процесом реалізації соціальної політики безперечно є уряд, державні установи – міністерства, відомства та їх підрозділи. У найширшому розумінні суб'єктом соціального управління є все населення країни. Розглянуті особливості соціальної політики та соціальної роботи в Україні визначають сутність і характер концептуальних засад її розробки та практичної реалізації.

Таким чином, в процесі еволюції соціальний дизайн відокремлюється від технічного дизайну і з часом вбирає риси та властивості прогнозування, будівництва та планування.

Необхідність соціального проектування усвідомлюється лише тоді, коли завдання управління починають поширюватися на сфери, де традиційні процедури і методи управління неефективні.

2.3 Політико-правове регулювання процесів розробки та впровадження соціальних проєктів

Юридичний термін «соціальні проєкти» означає компетентну професійну діяльність соціальних інституцій, урядових і неурядових організацій з метою ідентифікації груп людей у випадках, коли через відсутність соціальних умов або особистих причин, соціалізація призупиняється або йде в протилежному напрямку (десоціалізація).

Соціальний проєкт взаємопов'язаний з державною політикою, насамперед соціальною, реалізацією концепції прав людини, правовим регулюванням соціальної сфери, правовою культурою суспільства, соціальним станом різних соціальних груп. Дії соціальних працівників залежать не тільки від етичних принципів, теоретичних моделей, соціальних інститутів, професійної компетентності, а й від законодавчих норм. Законодавство забезпечує правовий статус соціальної роботи, створює правові умови для ефективного регулювання діяльності соціальних служб і системи соціальної підтримки населення.

У багатьох країнах багато питань регулювання практики соціальної роботи делеговано професійним асоціаціям соціальних працівників, що підвищує відповідальність професійної спільноти за дотримання професійних стандартів. У пострадянських країнах правове регулювання соціальної роботи є виключною прерогативою держави, а рішення органів державної влади відіграють ключову роль у її правовому забезпеченні.

У більшості країн практика регулюється законодавством, завдяки чому соціальний працівник діє відповідно до законодавчо встановлених стандартів професійної поведінки та практики. До механізмів правового регулювання професійної діяльності спеціалістів соціальних служб та соціальної роботи належать:

1. кодекси поведінки та стандарти практики;
2. освітньо-кваліфікаційні вимоги до тих, хто стає соціальним працівником;
3. вимоги до навчальних закладів, що готують соціальних працівників різного рівня;
4. реєстрація (ліцензування) суб'єктів надання соціальної допомоги;
5. дисциплінарні заходи до порушників професійних стандартів.

Регулювання практики соціальної роботи включає регулювання надання соціальних послуг. При цьому соціальна послуга незалежно від форми власності та підпорядкування може підлягати реєстрації (ліцензуванню) та перевірці (державному контролю).

Для отримання ліцензії (документа державного зразка, що засвідчує право ліцензіата на провадження протягом зазначеного строку зазначеного в ньому виду діяльності за умови виконання ліцензійних умов) особам, які претендують на її отримання, необхідно відповідати мінімальним вимогам до певного виду діяльності, встановленим компетентними органами. Зазвичай вони стосуються штату працівників, які надають послуги, керівництва соціальних служб. Щоб отримати дозвіл, організації, що надають соціальні послуги, також повинні відповідати мінімальним стандартам безпеки. Наприклад, норми Люксембургу містять детальні вимоги до установ, які надають послуги літнім людям. Ці вимоги стосуються вхідних дверей, розміру ліфта, якості освітлення, розміру спальні, кількості туалетів, підлоги, місць для сидіння, наявності обладнання тощо. Професійні положення встановлюють відповідальність за дотримання

стандартів практики з боку кожного соціального працівника, а не лише його роботодавця чи організації. Це означає, що соціальні працівники повинні ставити інтереси клієнтів вище своїх власних, підтримувати свою компетентність, розвивати навички та знання.

Соціальні працівники, які порушують стандарти практики, підлягають стягненню (дисциплінарним заходам), у тому числі штрафам, зобов'язані пройти додаткове навчання, а також їм забороняється займатися певними видами діяльності. У серйозних випадках працівник може навіть втратити ліцензію або її дію можуть призупинити. Рішення про вид дисциплінарного стягнення приймається спеціально уповноваженим органом після вивчення порушення нормативів (на підставі скарг клієнтів, інших спеціалістів, повідомлень у засобах масової інформації, результатів громадських і державних перевірок соціальних служб тощо).

Якщо наявність реєстрації (ліцензії) є обов'язковою вимогою роботодавців або взагалі умовою практики соціальної роботи, то порушення стандартів суттєво впливає на життєдіяльність та працевлаштування соціального працівника. У країнах, де термін «соціальний працівник» має юридичний статус, а його носії набувають повноважень, передбачених законом, можуть бути застосовані правові санкції до тих, хто незаконно називає себе соціальним працівником, фальсифікує факт наявності ліцензії або займається практичною діяльністю без одного.

У деяких країнах повноваження щодо встановлення кваліфікаційних вимог для соціальних працівників законодавчо закріплені за їхніми професійними асоціаціями. Наприклад, у кожному штаті США є громадська професійна організація. У штаті Північна Кароліна, де Рада з сертифікації та ліцензування видає чотири типи ліцензій, ліцензії поновлюються кожні два роки відповідно до законодавства штату. Для цього соціальні працівники повинні взяти участь у навчальних семінарах загальною тривалістю 40 годин протягом

цих двох років, з яких принаймні два мають бути присвячені етиці соціальної роботи. Ці одно- або дводенні семінари організуються спеціально уповноваженими навчальними центрами, які видають учасникам відповідні дипломи про участь (там години зараховуються з певним коефіцієнтом). Протягом двох років працівники повинні відвідувати навчальні семінари, щоб зберегти своє право на надання соціальних послуг. Адже в соціальній роботі постійно виникають нові методи, відкриваються нові аспекти соціальних проблем і методи їх вирішення, змінюється законодавство і норми тощо.

Практика делегування державою професійним асоціаціям права видавати ліцензії та нагляд за дотриманням стандартів якості дотримується у Великобританії, Новій Зеландії, Канаді, Австралії, Ізраїлі та інших країнах.

Ліцензування як вид правового регулювання діяльності соціальних працівників і соціальних служб вважається важливим інструментом зв'язку соціальної роботи та соціальної політики.

Нормативно-правові документи також містять тарифно-кваліфікаційні характеристики спеціалістів із соціальної роботи, їх права та обов'язки, умови оплати праці. Вони складають коло потенційних клієнтів соціальної роботи (наприклад, хто має право на послуги в державних соціальних службах), порядок надання соціальних послуг, державні соціальні стандарти і нормативи, вимоги до діяльності різних типів установ, умови для державне фінансування соціальних служб, їх повноваження та підзвітність.

Закон також визначає права клієнтів соціальних послуг, які безпосередньо не пов'язані з отриманням соціальних послуг, але для реалізації яких часто потрібне посередництво соціального працівника. Наприклад, жертви насильства в сім'ї (дитина, жінка, люди похилого віку) можуть не знати про свої законні права та порядок притягнення кривдника до відповідальності. Тому завдання соціального працівника – інформувати клієнта про захист його прав, передбачених законодавством. У багатьох країнах національне законодавство

про боротьбу з насильством надає соціальним працівникам право вилучати жертву, насамперед дитину, із сім'ї, приймати рішення про передачу її у прийомну (тимчасову) сім'ю, виступати представником жертви. в суді. Це законодавство може детально визначити всю процедуру у випадку жорстокого поводження з дитиною. Подібна система створена у Великій Британії, Ізраїлі та інших країнах.

Правові норми спрямовані на сприяння або попередження соціального відчуження груп потенційних клієнтів, визначення або обмеження їхніх прав, встановлення певних умов для реалізації таких прав.

У деяких випадках на соціальну роботу прямо чи опосередковано впливають нормативно-правові акти, що регулюють виплату грошової допомоги малозабезпеченим верствам населення (інвалідам, багатодітним або неповним сім'ям, дітям-сиротам, самотнім людям похилого віку). Таке законодавство змінює якість життя окремих осіб або сімей, а також встановлює певні умови, за яких можна отримати таку допомогу. Соціальні працівники повинні знати про ці умови та працювати над тим, щоб зробити їх вартими. У Великій Британії, наприклад, соціальні служби проводять програми трудової реабілітації для людей з проблемами психічного здоров'я. Однак ваше розгортання є дуже проблематичним. Нарешті, особа з визначальним доходом має право на державну допомогу, і не завжди є гарантії збереження її стабільності та тривалої працездатності, навіть якщо вона перебуває під наглядом соціального працівника. У США традиційну допомогу сім'ям з дітьми замінили на тимчасову допомогу малозабезпеченим сім'ям (TANF). По-перше, ця допомога сім'ям була тимчасовою (максимум на два роки) і не залежала від статусу «сім'я з дитиною»; по-друге, її дають лише тим, хто працює. При цьому ні федеральний уряд, ні штат не зобов'язані шукати роботу для претендентів, оскільки це вважається їхнім обов'язком.

Крім того, допомога вже не є лише грошовою, а доповнюється доглядом за дитиною, професійною підготовкою, транспортом, соціальною підтримкою неповнолітніх матерів, які народили дитину поза шлюбом.

Таким чином, законодавство, яке регулює готівкові виплати, поклало нові обов'язки на соціальних працівників та муніципальні соціальні служби. У Німеччині надання індивідуальних соціальних послуг є прерогативою переважно волонтерських організацій (католицьких, протестантських, іудейських, Червоного Хреста, різноманітних нерелігійних організацій). Вони отримують відповідну компенсацію від держави за надання соціальних послуг особам, які мають право на державний соціальний захист. А державні соціальні служби виконують контрольні функції. Така система взаємодії державних і недержавних структур у соціальній сфері отримала назву «субсидіарність»--- законодавче регулювання, яке передбачає надання переваги державним і приватним ініціативам у фінансуванні соціальних програм і заходів порівняно з державними. держава «шукає» в громадському секторі ініціаторів і виконавців реалізації соціальних програм і лише за їх відсутності створює державні інституції.

Так, у багатьох країнах Європи діє так звана договірна система відносин між державними та недержавними організаціями. Це означає, що обслуговування громадян, які мають право на державні соціальні послуги, довірено декільком організаціям, відібраним на конкурсній основі, які отримали ліцензію від місцевої влади. З переможцями конкурсу укладаються договори, в яких визначаються умови та порядок надання допомоги, взаємні зобов'язання сторін, форма звітності та контролю. Отримати підряд від місцевої влади для громадських організацій престижно, тому вони конкурують між собою. Це забезпечує їм фіксовану частину фінансування. При цьому держава залишає за собою право визначати замовників соціальних послуг та обсяг соціальних послуг. Громадська організація щомісяця звітує перед державною соціальною

службою, двічі на рік перевіряється якість надання соціальних послуг у тих організаціях, які працюють за договором. Така форма взаємовідносин держави з недержавними організаціями значно стимулює розвиток соціальної роботи в територіальних громадах.

Підтримка волонтерів як активних надавачів соціальних послуг є частиною державної політики та діяльності органів місцевого самоврядування. Вони можуть створювати правові умови для діяльності волонтерських та громадських організацій, надавати пряму фінансову підтримку для розвитку їх кваліфікації та проводити відповідне навчання волонтерів. У багатьох країнах органи місцевого самоврядування сприяють розвитку ефективної інфраструктури волонтерського руху, створенню локальних волонтерських центрів. Волонтери також звільнені від сплати податків, надання кредитів для погашення кредитів, отримання вищої освіти та медичних послуг. У деяких країнах існує загальна стратегія підтримки волонтерського руху. Політико-правове регулювання соціальної роботи передбачає також заохочення приватних організацій до надання соціальних послуг за місцем проживання, розвиток підприємницької ініціативи у соціальній сфері, впровадження моделей «комунальних послуг», які є комунальної власності громади та надають відповідні послуги за плату, а інколи існують і за приватні пожертви.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Правове регулювання соціальної роботи може бути прямим (щодо діяльності соціальних працівників, прав клієнтів на отримання різноманітних послуг) і опосередкованим (щодо різних аспектів соціального управління). В цілому система правового регулювання соціальної роботи дає можливість

впливати на якість надання соціальних послуг, забезпечення прав клієнтів соціальних служб та прав соціальних працівників.

Отже, у системі законодавства, що регулює соціальну роботу, окреслилися дві тенденції. Країни з давніми традиціями соціальної роботи (США, Велика Британія, Австралія, Нова Зеландія, Німеччина, Швеція, Данія, Фінляндія, Польща та ін.) мають розвинену систему правового захисту соціальної роботи, дотримуються та здійснюють чіткі принципи професійного регулювання, а їх законодавство містить обов'язкові для виконання положення нормативного управління розвитком соціальної роботи та соціального обслуговування населення. Країни пострадянського простору, де соціальний проект як професія почав розвиватися порівняно недавно, перебувають на етапі формування системи законодавства, яке б забезпечувало всебічний і ґрунтовний захист суб'єктів практичної соціальної роботи.

РОЗДІЛ 3. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПРОЄКТУ

3.1 Текстове оформлення соціального проєкту

Розроблена в процесі проектування проектна пропозиція має відповідне текстове оформлення. Текстовий опис проєкту є формою фіксації запланованих ідей розробників і робочим документом під час реалізації проєкту. Для підготовки текстового опису проєкту грантодавці розробляють аплікаційну форму – перелік питань і завдань, на які необхідно сформулювати чіткі відповіді та надати необхідну інформацію.

Форма заявки складається з двох основних блоків:

- відомості про організацію, що подає проєкт;
- текст проєкту. Єдиної уніфікованої форми заяви не існує.

Проте кожна форма має стандартні та додаткові компоненти.

Стандартними складовими форми заяви є:

- опис проблеми, яку розв'язує проєкт;
- мета і завдання проєкту;
- бенефіціари (цільові групи) проєкту;
- опис видів діяльності, які будуть виконуватися в рамках проєкту;
- терміни та місце реалізації проєкту;
- прогнозовані результати;
- ресурсне забезпечення проєкту;
- кошторис. Додатковими складовими аплікаційної форми можуть бути:
- які ресурси організація може самостійно забезпечити для реалізації проєкту;
- перелік раніше реалізованих організацією проєктів;
- перелік партнерів організації;
- основні досягнення організації в проєктній діяльності;

- можливі ризики для реалізації проекту;
- перспективи підтримки ініціатив, реалізованих під час проекту, після закінчення його фінансування.

Форма заяви може бути представлена в описовому, табличному або комбінованому варіанті.

Таблиця 3.1

АПЛІКАЦІЙНА ФОРМА МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ “ВІДРОДЖЕННЯ”

I. Реєстраційна картка проекту

Назва проекту	Допомога дітям війни в Україні
Бюджет проекту	16000
Очікуване фінансування від МФВ	25000
Термін, протягом якого передбачається реалізувати проект із зазначенням кількості місяців	6 місяців

Місце печатки

II. Зміст проекту

1. АНОТАЦІЯ [на окремому аркуші] Анотація до проекту подається за такою схемою:

назва проекту;

назва організації, що подає проект;

у чому полягає актуальність проекту, на вирішення якої конкретно проблеми він спрямований;

що саме і як передбачається здійснювати протягом періоду реалізації проекту;

які результати очікуються від реалізації проекту;

яким донорським організаціям вже подано цей проект, яку фінансову підтримку та від кого він уже отримав;

які кошти та з яких джерел передбачається використати для реалізації проекту;

які ще організації будуть залучені до реалізації проекту. Обсяг – не більше однієї сторінки..

2. ОПИС ПРОЕКТУ

а) проблема, яку має вирішити проект

Якогомога конкретніше називати проблему в житті суспільства, на вирішення якої спрямовано проект;

Назвіть спроби вирішення цієї проблеми, відомі вам з офіційних джерел інформації;

Що зроблено вами та вашою організацією за темою проекту;

Обґрунтуйте, чому реалізація саме цього проекту сприятиме вирішенню цієї проблеми.

б) мета проекту

в) план реалізації проекту:

назви етапу;

термін реалізації етапу;

опис заходів для здійснення етапу;

результати здійснення етапу;

г) необхідні для реалізації проекту ресурси

Хто із співробітників вашої організації братиме безпосередню участь у реалізації проекту (прізвища, посади)? Яку кваліфікацію вони мають? Що саме кожен із них робитиме в рамках плану реалізації проекту?

Залучення яких сторонніх спеціалістів і для виконання яких конкретно робіт передбачено проектом?

Яка частина загального бюджету проекту вже отримана з інших джерел (перерахована на рахунок організації в рамках цільової підтримки проекту або гарантовано оплачена)?

Яку частину коштів і з яких джерел передбачається отримати?

Якщо проектом передбачено придбання обладнання, обґрунтуйте необхідність у ньому. В основу обґрунтування повинні бути покладені кількісні показники характеристик обладнання та обсягу пропонованих робіт.

Де передбачається розміщення обладнання, придбаного для проекту?

Яким чином буде використано закуплене в рамках гранту МВФ обладнання після завершення періоду реалізації проекту?

д) результати реалізації проекту

короткотривалі та довготривалі наслідки реалізації проекту;

схема поширення та практичного застосування результатів реалізації проекту;

кількість осіб та / або організацій, що матимуть практичну користь від реалізації проекту

Таблиця 3.2

Орієнтовна схема бюджету на соціальний проєкт діти війни в Україні
2022 р

Статті видатків	Очікуване фінанс. Від МВФ	Отримане фінансування від інших джерел	Згпільна сума за статтями бюджету
Оплата праці	92352	93576	31620
Обладнання	1635	1037	8213
Матеріальне забезпечення	749	705	93576
Відрядження	28437	31620	31620
Інші витрати	6191	8213	8213
Разом	92352	93576	93576

Таблиця 2.3

Аплікаційна форма Всеукраїнської благодійної організації «Український фонд «Благополуччя дітей» Загальна інформація про організацію

Адреса	М.Київ
Статутний капітал	1 700 000 грн.
Види діяльності	Благодійна діяльність

Динаміка основних фінансово-економічних показників Всеукраїнської благодійної організації «Український фонд «Благополуччя дітей»

Стаття	Сума, тис. грн.		Темп зростання(%)
	2021 рік	2022 рік	
Обсяг основних засобів	92352	93576	12,24
Обсяг оборотних коштів	1635	1037	-5,98
Обсяг реалізованої продукції	749	705	-0,44
Собівартість реалізованої продукції	28437	31620	31,83
Прибуток (збиток)	6191	8213	20,22

Обсяг основних засобів збільшився на 12,24 %. Це може свідчити про збільшення обсягів виробничої діяльності. Із розрахунків також видно, що обсяг оборотного капіталу в 2021 році зменшився на 5.98 При плануванні прибутку на величину прибутку впливає низка факторів: визначається відсоток прибутку в базовому році та приріст прибутку за рахунок збільшення обсягу наданих послуг; збільшення прибутку за рахунок цінових змін та інших факторів [8]. Інформаційною основою для аналізу господарської діяльності соціального проекту є дані бухгалтерської та статистичної звітності, балансів.

Таблиця 2.3

Динаміка результатів фінансової діяльності соціального проекту

Стаття	Сума, тис. грн.		Відхилення	
	2022 рік	2023 рік	Абсолютні	Відносні(%)
Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	47844	55712	7868	16,45
Податок на додану вартість	7966	9286	1320	16,57
Чистий дохід від реалізації продукції	39833	46385	6552	16,45
Собівартість реалізованої продукції	31620	35704	4084	12,92

Валовий результат	8213	10681	2468	30,05
Інші операційні доходи	8003	8260	257	3,21
Адміністративні витрати	4841	5270	429	8,86
Інші операційні витрати	4956	6043	1087	21,93
Фінансові результати від операційної діяльності	1646	1381	-265	-16,1
Дохід від участі в капіталі	0,00	0,00	0,00	0,00
Інші фінансові доходи	17	38	21	123,53
Інші доходи	535	326	-209	-39,07
Фінансові витрати	217	243	26	11,98
Інші витрати	536	528	-8	-1,49
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	1445	1419	-26	-1,8
Податок на прибуток від звичайної діяльності	796	730	-66	-8,29
Фінансові результати від звичайної діяльності	649	689	40	6,16
Матеріальні затрати	5663	6083	420	7,42
Витрати на оплату праці	12807	14220	1413	11,03
Відрахування на соціальні заходи	4609	5237	628	13,63
Амортизація	2507	2614	107	4,27
Інші операційні витрати	9128	11409	2281	24,99
Разом	34714	39563	4849	13,97
Рентабельність продажу, %	0,83	0,83		
Рентабельність послуг, %	88	89,81		

Абсолютне відхилення – різниця між звітним і базовим періодом. Розраховуємо за формулою: показник за 2020 р. – показник за 2019 р. Як видно з таблиці, результат є прибутковим даний проект за аналізований період через високу собівартість робіт соціального проекту.

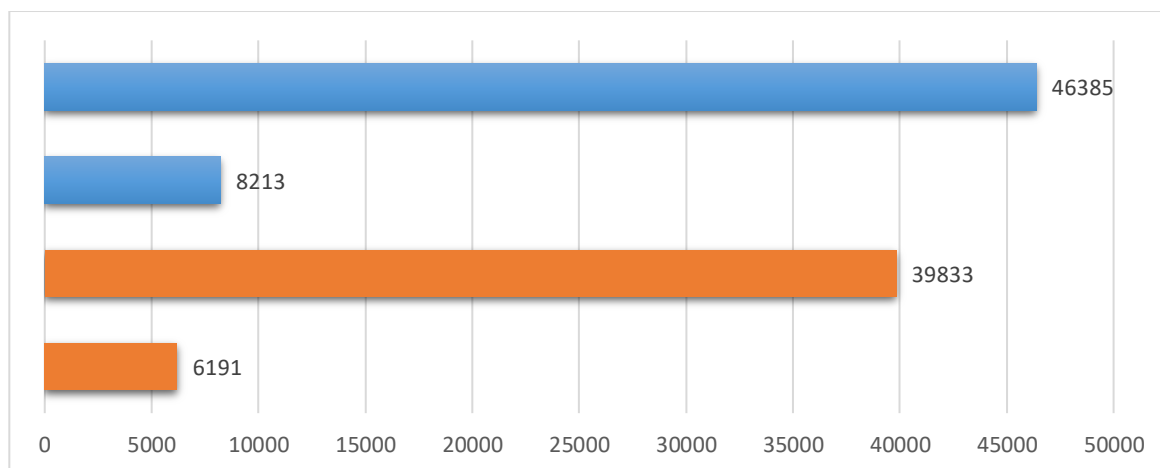

Рис. 2.2 Динаміка результатів фінансової діяльності соціального проекту допомога дітям війни 2022 р.

Цей коефіцієнт показує, яку суму операційного прибутку одержує проект з кожної гривні яка іде на допомогу [19]. Іншими словами, скільки залишається в організації після покриття собівартості роботи.

Під час розробки проектної пропозиції варто уникати таких типових помилок:

- розбіжність між цілями, результатами та діяльністю проекту;
- запропонована діяльність не забезпечує вирішення окреслених завдань;
- не чітко сформульовані умови окремих видів діяльності;
- цілі та результати проекту, які не піддаються вимірюванню;
- бюджет не відповідає описаним видам діяльності.

Кожна проектна пропозиція оцінюється донорською організацією за певними критеріями. Найпоширеніші критерії включають:

- актуальність обраної для вирішення соціальної проблеми;
- інноваційність проекту;
- доцільність запропонованих заходів для вирішення обраної проблеми;
- здатність досягти мети проекту в задані терміни;

- доцільність діяльності для цільових груп (бенефіціарів) проекту;
- обґрунтованість розміру фінансових витрат;
- перспективи подальшого життя ініціатив, включених до проекту.

3.2 Процес управління реалізацією соціального проекту

В основі методів управління проектами лежать методики сітьового планування, розроблені наприкінці 50-х років ХХ ст. у США. У 1956 р. фірма «Дюпон» з метою ефективного планування капітального будівництва для складання планів-графіків комплексу робіт з модернізації своїх заводів застосувала ЕОМ.

У результаті було створено раціональний метод опису проекту, пізніше названий методом критичного шляху. Найбільш бурхливий розвиток управління проектами отримало з появою персональних комп'ютерів, які стали робочим інструментом менеджерів. Зі значним розширенням кола користувачів систем менеджменту виникла потреба в розробці систем управління проектами нового типу, одним з найважливіших показників яких повинна бути простота використання.

Відповідно до закону Лермана, будь-яка технічна проблема може бути вирішена за час і гроші. Однак наслідок цього закону пояснює: «У вас ніколи не вистачить ні часу, ні грошей» [30]. Для запобігання цьому була розроблена методологія управління проектами.

Управління проектом – це діяльність, спрямована на реалізацію проекту з максимально можливою ефективністю при заданих обмеженнях щодо часу, засобів (ресурсів) і якості кінцевих результатів. Фахівці Інституту управління проектами (США) запропонували таке трактування терміну «управління проектами (project management)» - це мистецтво управління та координації людських і матеріальних ресурсів протягом життєвого циклу проекту, протягом життєвого циклу проекту, з точки зору складу та обсягу роботи, вартості, часу, якості та задоволеності учасників [2, с.13].

Отже, управління проектом – це процес спрямування та координації людських і матеріальних ресурсів протягом життєвого циклу проекту шляхом застосування сучасних методів і технік управління та мінімізації ризиків з метою досягнення результатів, визначених у проекті.

Переважно виокремлюють такі функції управління проектами:

- планування діяльності з реалізації проекту;
- прийняття рішень;
- контроль за використанням коштів і бюджетом проекту;
- забезпечення визначених в проекті видів діяльності;
- моніторинг;
- оцінка;
- адміністрування.

За допомогою методів управління проектами визначають цілі проекту, оцінюють його життєздатність;

- визначити структуру проекту (підцілі, завдання);
- визначити необхідні обсяги фінансування; підбір виконавців;
- готувати та укладати договори;
- визначити строки реалізації проекту;
- скласти графік робіт;
- розрахувати необхідні ресурси і кошторис проекту;

- враховувати ризики;
- забезпечити контроль за виконанням проекту.

Для врахування часових обмежень використовуються методи побудови та аналізу сіткових і календарних графіків виконання робіт. Управління обмеженнями коштів здійснюється за допомогою методів формування фінансового плану (бюджету) проекту та його моніторингу.

Для виконання і ресурсного забезпечення робіт використовуються спеціальні методи управління людськими і матеріальними ресурсами, наприклад, матриця відповідальності, діаграми. Керівники проектів несуть відповідальність за терміни, бюджет і якість результатів роботи.

Відповідно до звичайного принципу управління проектами вважається, що ефективне управління термінами виконання робіт є запорукою успіху за всіма трьома показниками. Часові обмеження проекту є найбільш критичними. У разі зриву термінів виконання проекту ймовірними наслідками є перевитрата коштів і недостатній рівень якості робіт. Тому в більшості методів управління проектами основний вектор робиться на календарне планування робіт і контроль за дотриманням календарного графіка.

З трьох основних обмежень проекту найважче контролювати обмеження щодо якісних результатів проекту, оскільки завдання часто складно формулювати та контролювати. Для вирішення цих проблем використовуються методи управління якістю роботи. В проектному менеджменті можна виділити два великих блоки роботи: основна проектна діяльність і її забезпечення.

Основна діяльність за проектом містить планування проекту; розробку проектної та кошторисної документації; укладення договорів; реалізацію різних видів діяльності, моніторинг, закриття проекту. Забезпечення проекту передбачає організаційну, правову, фінансову, матеріально-технічну, кадрову та інформаційну діяльність.

Цей перелік є неповним, тому чітко розділити роботи в логічній послідовності та в часі неможливо. Після визначення життєздатності проекту та прийняття рішення про початок його реалізації створюється проектна команда, складається робочий план, тобто структурно визначена послідовність етапів роботи, які виконуються до досягнення вже визначеного набору цілі (хто і що повинен зробити і в які терміни). На підставі плану роботи складається детальний календарний графік роботи.

Ухвалений та затверджений остаточний план розсилається всім учасникам проекту. Для управління проектом доцільно розбити його на ієрархічні підсистеми та компоненти, тобто структурувати. Структура проекту — це організація зв'язків і відносин між його елементами. За допомогою структури визначається, що необхідно розробити ; вона пов'язує роботи один з одним і з кінцевою метою проекту.

У процесі структурування виділяють складові результату проекту, етапи його життєвого циклу, елементи організаційної структури. Структурування є невід'ємною частиною загального процесу планування проекту, визначення його цілей, розподілу відповідальності та обов'язків. До основних завдань структурування проекту відносяться:

- поділ проекту на керовані блоки;
- розподіл відповідальності за елементи проекту та визначення зв'язку робіт зі структурою організації (ресурсами);
- точна оцінка необхідних витрат (грошових, часових і матеріальних ресурсів);
- створення єдиної бази для планування, оформлення кошторисів і контролю витрат;
- встановлення зв'язку між роботами, пов'язаними з проектом, і системою обліку;

– перехід від загальних, не завжди конкретно виражених цілей до конкретних цілей, які здійснюються організаційними підрозділами або проектними групами;

– окреслення комплексів робіт. Мистецтво поділу проекту на складові полягає в умінні поєднувати три різні структури – процес, результат і організацію в єдину структуру проекту. Для того щоб правильно організувати реалізацію проекту, необхідно враховувати, що проекти реалізуються в певному середовищі.

Проект може змінюватися у процесі його реалізації і розвитку; у ньому можуть з'являтися нові елементи, види діяльності, та вилучатися існуючі. Середовище проекту – це зовнішні та внутрішні чинники впливу на його підготовку і реалізацію. Від точності визначення середовища проекту залежить його життєздатність. Виокремлюють чинники зовнішнього і внутрішнього середовища реалізації проекту.

Чинники зовнішнього середовища:

– політичні – політична підтримка проекту державою, міжнаціональні та міждержавні відносини;

– економічні – рівень оподаткування, страхові гарантії, умови підприємницької діяльності та регулювання цін, рівень інфляції, стабільність національної валюти тощо;

– суспільні – умови й рівень життя населення, рівень освіти, соціальні гарантії та пільги, свобода слова, рівень розвитку місцевого самоврядування тощо;

– правові – стабільність законодавства, дотримання прав людини тощо;

– науково-технічні – рівень розвитку фундаментальних і прикладних наук, інформаційних і промислових технологій, транспортної інфраструктури, зв'язку, телекомунікацій тощо;

- культурні – рівень освіченості населення, релігійна ситуація, історикокультурні традиції тощо;
- природні – кліматичні умови, природні ресурси, стан навколишнього середовища, тощо [2].

До чинників внутрішнього середовища проекту зараховують: стиль керування, відносини між учасниками проектної команди, професіоналізм цієї команди, засоби комунікації. Професіоналізм команди проекту має забезпечити досягнення поставлених цілей проекту. Стиль керування визначає психологічний клімат у команді та впливає на її активність.

Від засобів комунікації залежать повнота й достовірність обміну інформацією між учасниками проекту.

Учасники проекту є основним елементом процесу реалізації проекту. Залежно від типу проекту в його реалізації можуть брати участь від однієї до кількох десятків організацій. Кожен з них виконує певні функції, має певну участь у проекті та несе певну ступінь відповідальності за його реалізацію. Учасниками соціального проекту є:

- замовник (фізична чи юридична особа, яка інвестує (вкладає) кошти та приймає рішення щодо термінів виконання проекту, його вартості, контролю якості тощо);
- виконавець (організація, яка бере на себе зобов'язання реалізувати проект згідно з договором/контрактом із замовником);
- керівник проекту (керівник проекту) – фізична особа, якій виконавець делегує повноваження щодо керівництва роботами над проектом;
- проектна команда – група осіб, яка організовується на період виконання проекту.

Переважаючо проектну команду складають керівник (менеджер) проекту, асистент (помічник) менеджера проекту, бухгалтер, консультант проекту (за необхідності), регіональні менеджери (якщо проект реалізується у кількох

регіонах), залучені працівники (тренери, профільні фахівці, представники ЗМІ тощо). Склад і функції проектної команди залежать від масштабів, складності та інших характеристик проекту. У проектному менеджменті соціальних проектів виокремлюють такі підсистеми:

- управління діяльністю (визначення послідовності робіт, складання поточного (планування комплексу робіт на певний період) та оперативного плану (деталізація завдань учасникам на місяць, тиждень чи добу); контроль за видами діяльності та змінами);

- управління часом (визначення термінів діяльності, розробка календарного плану, контроль);

- управління вартістю (визначення вартості робіт та ресурсів, співвіднесення їх з бюджетними статтями, контроль за використанням бюджетних коштів і залучених додаткових ресурсів);

- управління якістю (планування якості, забезпечення якості, контроль);

- управління людськими ресурсами (комплектування команди, контроль за виконанням функціональних обов'язків членами команди, навчання персоналу, пошук і залучення додаткових учасників проекту);

- управління ризиками (визначення ризиків, планування заходів щодо їх мінімізації, контроль);

- управління інформацією (планування зв'язків з різними організаціями, засобами масової інформації, визначення видів представлення інформації про проект, підготовка звітів, представлення поточних та кінцевих результатів проекту).

3.3 Оцінка та моніторинг соціального проєкту

Необхідним компонентом та організаційною умовою реалізації проєктів є їх оцінка та моніторинг. Вперше питання моніторингу та оцінки проєктів постало в 60-х роках ХХ століття в США, але значний розвиток набуло лише за останні 30 років, коли в країні активно зростає кількість соціально спрямованих проєктів. В Україні питанню моніторингу та оцінки проєктів приділили увагу лише протягом останніх десяти років, коли почали активно розвиватися неурядові організації, які реалізують різні соціальні проєкти.

Основним завданням моніторингу та оцінки є збір необхідної інформації для прийняття відповідних рішень. Суть моніторингу та оцінки однакова – відстеження результатів та процесу проєкту. Відмінності між оцінкою та моніторингом полягають у глибині аналізу інформації: оцінка спрямована на більш глибокий аналіз порівняно з моніторингом.

Спрощено різницю між моніторингом і оцінкою можна сформулювати так: моніторинг відповідає на питання "Як справи?" (щоденний моніторинг ситуації, порівняння того, що відбувається з очікуваним результатом). Оцінка відповідає на запитання «До чого це призвело?» і «Чому?», «Скільки?». Великий тлумачний словник української мови визначає «моніторинг» як постійне спостереження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату, а також прогнозування та попередження критичних ситуацій.

Поняття «моніторинг» у працях із соціології, соціальної роботи, соціальної педагогіки визначається так:

- систематичний збір та обробка інформації, яка може бути використана для покращення процесу прийняття рішень, а також для інформування громадськості [5, с.127];

- постійний, систематичний збір інформації методами дослідження з метою моніторингу розвитку якогось соціального явища чи процесу та його прогнозування [28];

- процес моніторингу планування та виконання запланованих дій і заходів з метою коригування, оцінки, ефективного бюджетування, досягнення мети, мінімізації негативних наслідків, визначення можливостей розвитку та повторення проекту [25] ;

- процес накопичення інформації з усіх аспектів проекту з метою визначення процесу впровадження та завершення запланованих змін, а також щодо їх внеску в досягнення поставлених цілей [24];

дослідження, яке здійснюється в сукупності кількох досліджень (за єдиним планом/алгоритмом та інструментами), послідовно (через певні проміжки часу) та з метою отримання результатів, що характеризують перебіг періоду дослідження[29];

- процес контролю за виконанням запланованих дій і заходів з метою їх виправлення, мінімізації наслідків, непередбачуваних ситуацій [6].

На сьогодні не існує єдиного загальноприйнятого та загальноновживаного поняття «моніторинг».

Виходячи із запропонованих визначень, звернемо увагу на ключові ознаки моніторингу:

- збір та обробка інформації з усіх аспектів проекту;

- досягнення запланованої мети, коригування, мінімізація негативних наслідків, удосконалення процесу прийняття рішень, виявлення можливостей розвитку та/або повторення проекту.

Моніторинг здійснюється безперервно, від етапу планування діяльності до етапу досягнення кінцевої мети.

Завдання моніторингу – виявити проблемні зони, щоб скорегувати весь процес. Водночас моніторинг необхідний для аналізу ситуації; виділення нових

напрямків чи закономірностей у роботі; обґрунтування правильності рішень; дотримання наміченого плану; вдосконалення організації та лідерства; прийняття рішень щодо людських, фінансових і матеріальних ресурсів; вимірювання досягнень у виконанні запланованих завдань і формулювання/перегляд цілей; своєчасне реагування на ті чи інші відхилення від плану, що виникають під час реалізації запланованого; вдосконалення самої системи моніторингу.

Базуючись на цих загальних теоретичних положеннях щодо змісту моніторингу, при проведенні моніторингу соціальних проектів необхідно відстежувати у комплексі:

- використання ресурсів (відповідність витрачених ресурсів плану);
- процес виконання запланованої діяльності (відповідність змісту заходів потребам цільових груп, дотримання необхідних технологій, методів, процедур, проведення намічених заходів згідно графіку тощо);
- результати (у якій мірі вдається досягати намічених завдань);
- вплив проекту (як впливає проект на зміни у соціальному середовищі, поведінку цільових груп, роботу спеціалістів соціальної сфери тощо). Основною організаційною умовою реалізації проекту та безпосереднього моніторингу та оцінки соціальних проектів є наявність індикаторів.

Індикатори – це кількісні та якісні критерії успішності, що дозволяють виміряти рієнь досягнень сформованих завдань[36].

Іншими словами, індикатор - це інструмент, який допомагає дізнатися:

- 1) наскільки далекий проект від досягнення цілей і завдань;
- 2) чи рухається проект у правильному напрямку.

Індикатори формулюються під час розробки самого проекту, вони повинні повністю відповідати цілям і завданням проекту, а також бути:

- сформульовано чітко та зрозуміло;

- конкретні (повинні відображати зміни, які безпосередньо пов'язані з проектним втручанням; безпосередньо стосуватися цілі або завдань, які вони повинні виміряти;

- незалежними (досягнення вимірюється незалежно від застосованих засобів);

- такими, що піддаються вимірові (легко зібрати дані, фіксувати та співставляти їх);

- придатними для перевірки;

- зібраними за нетривалий час. Залежно від того, які елементи проекту необхідно контролювати: - основні показники (їх ще називають показниками зовнішніх ресурсів) - кількість показників, як показують ті, що інвестуються в проект, наприклад, люди, фінансування, залучення, розміщення ресурсів. - індикатори процесу - відображають діяльність в проектах, наприклад, кількість проведених тренінгів та їх учасників

- індикатори результатів – зосереджуються на негайних результатах, котрі з'являються в наслідках реалізації проекту, наприклад, підвищення рівня інформованості людей, які були учасниками тренінгу), - індикатори впливу відображають довготривалі зміни, наприклад, зменшення рівня злочинності та смертності.

Виберіть показники з особливим акцентом. Кількісні індикатори можуть мати власні переваги: вони можуть забезпечити можливість зіставлення даних, представлення їх у прямому спостереженні, використовуючи традиційні методи аналізу. Натомість, чіткі показники дозволяють проводити більш глобальний аналіз, я більше ставлюся до суті існування присутності, поглядів учасників проекту.

Доцільно визначати не тільки кількісні, а й якісні показники, але кількість показників має бути обмежена. Правильний вибір кількох індикаторів та їх моніторинг набагато кращий, ніж наявність великої кількості різномірних

індикаторів, які погано відібрані та не використовуються. Досить типовою помилкою про розробці соціальнопедагогічних проектів є визначення лише індикаторів процесу та індикаторів результатів, оскільки їх легше виміряти, ніж індикатори впливу.

Однак ці показники лише припускають, що досягнення в певному напрямку проекту є, але не підтверджують їх. Для моніторингу потрібні певні інструменти. Вони повинні бути конкретними і зрозумілими; відповідати на основні запитання, пов'язані з досягненнями, завданнями та цілями діяльності; відповідати критеріям, які повинні сприяти порівнянності результатів. Найефективнішим інструментом моніторингу соціальних проектів є інтерв'ю, спостереження, анкетування, фокус-групи. Важливою складовою моніторингу є також періодичний аналіз документації, поточної та підсумкової звітності.

У працях окремих авторів моніторинг проекту визначається як система, що розробляється на початку реалізації проекту, є невід'ємною частиною реалізації проекту та здійснюється на всіх його етапах. В якості складових побудови системи моніторингу соціальних проектів доцільно розглянути такі кроки:

- визначити завдання та мету моніторингу (завдання будь-якого моніторингу має бути визначено таким чином, щоб дати підстави для розробки конкретних рекомендацій щодо вдосконалення проекту, його уточнення чи розширення);
- визначити показники, за якими можна буде відслідковувати хід виконання проекту;
- визначити джерела інформації для моніторингу (керівники організацій (наприклад, директори навчальних закладів), представники цільових груп (наприклад, студенти, викладачі), проектна документація чи окремі складові проекту);
- визначити методи збору інформації;

- визначити періодичність і графік збору інформації; - визначити відповідальних за збір інформації;
- визначити методику обробки та аналізу інформації;
- планувати, як і кому будуть представлені результати моніторингу, хто і як може ними скористатися;
- врахувати в бюджеті проекту витрати, необхідні для моніторингу.

Варто зазначити, що також необхідно визначити витрати на моніторинг та оцінку на етапі розробки проектів, оскільки для їх реалізації необхідні певні види ресурсного забезпечення. Досі не існує чіткого «раціонального» нормативу обсягу коштів на моніторинг.

Важливо витратити мінімум, тому що проект повинен залишатися спрямованим на вирішення проблеми, досягнення мети. Багаторічний досвід міжнародних неурядових організацій свідчить про необхідність виділення коштів на моніторинг та оцінку в розмірі 2-10% від загального бюджету проекту. Слід зазначити, що спроба «вмонтувати» систему моніторингу та оцінки на етапі реалізації процесу нині є однією з найбільш типових помилок у реалізації соціально-педагогічних проектів.

Моніторинг – не єдина процедура, яка дає уявлення про особливості реалізації соціального проекту. Крім того, оцінка також проводиться на окремих етапах проекту.

У сучасних працях із соціології, соціальної роботи, соціальної педагогіки поняття «оцінка», «оцінка», «оцінка проекту» визначаються як:

- системне вивчення ситуації, процесу реалізації проекту з метою створення рекомендацій щодо вдосконалення роботи, визначення її ефективності та ефективності [37];
- систематичний аналіз даних моніторингу об'єкта моніторингу [33]; - систематичний збір інформації про заходи, характеристики, результати проекту (програми) з метою прийняття обґрунтованих рішень щодо його ефективності;

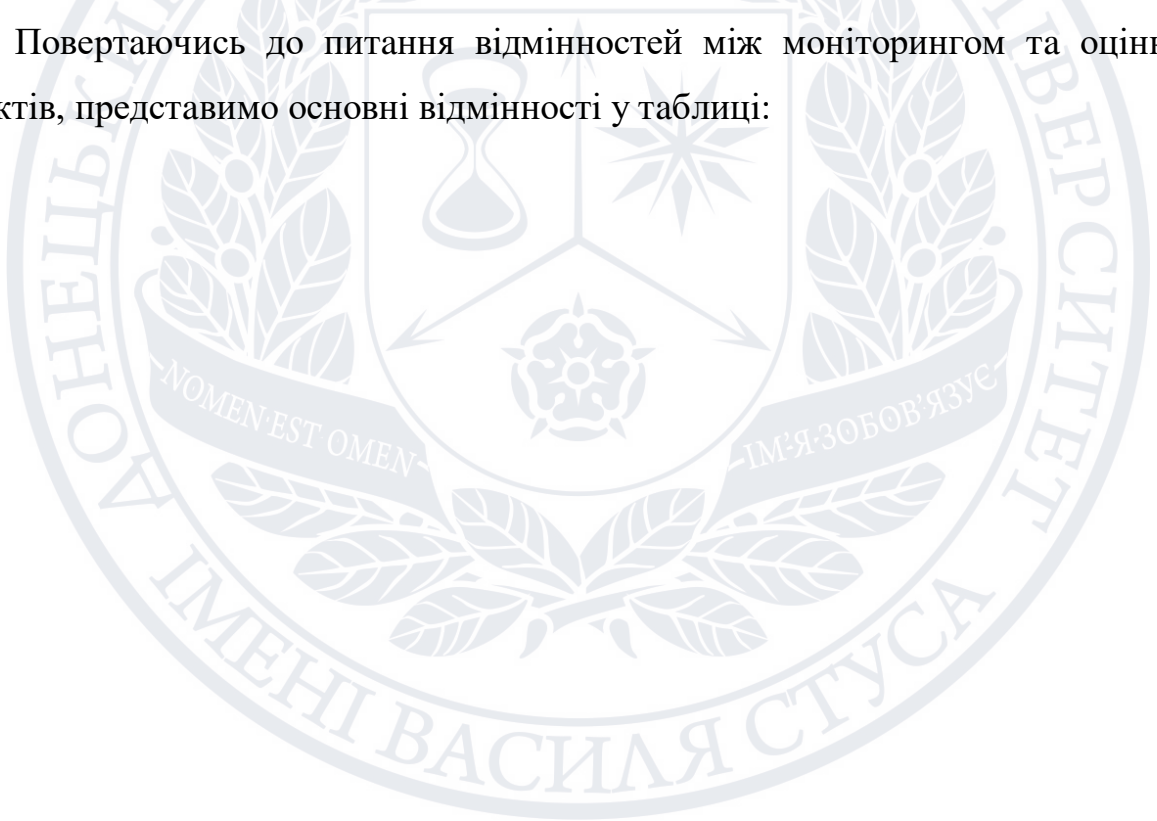
зміни, необхідні для вдосконалення проекту та планування його майбутнього [26];

- процес акуратного збору інформації про проект або його окремі аспекти з метою прийняття необхідних рішень [30];

- дії зі збору, обробки, систематизації, аналізу, узагальнення та порівняння даних стосовно процесів та/або результатів проекту з певними стандартами (еталонами), які слугують критеріями досягнення очікуваних результатів або відповідності реальної діяльності тій, що була запланована [33];

- об'єктивне періодичне підведення результатів для визначення статусу проекту щодо його сформульованих цілей [23].

Повертаючись до питання відмінностей між моніторингом та оцінкою проектів, представимо основні відмінності у таблиці:

Таблиця 3.3

Порівняння моніторингу та оцінки

Моніторинг	Оцінка
Дає відповіді на запитання, які починаються словом „ЩО?” (що робиться, що зроблено, що за зміни відбулися, що має бути зроблено, що за труднощі виникають тощо)	Дає відповіді на запитання, які починаються словом „НАСКІЛЬКИ?” (наскільки добре зроблено, наскільки значущі зміни відбулися, наскільки вдалося подолати труднощі тощо)
Проводиться постійно в ході реалізації проекту	Проводиться на ключових етапах реалізації проекту
Фіксується те, що відбувається в процесі реалізації проекту для порівняння існуючого стану справ з планом	Аналізуються причини досягнення/не досягнення запланованих результатів
Отримана інформація використовується для поліпшення роботи за проектом	Дає можливість оцінити ефективність проекту та сформулювати рекомендації для подальших проектів

Тобто, можна розглядати оцінку як процес детального аналізу результатів діяльності та їх співвіднесення з певними запланованими показниками з метою визначення рівня ефективності проекту для вирішення певної соціальної проблеми.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Слід зазначити, що в багатьох країнах оцінка проектів і програм являється окремим видом професійної діяльності. Заслуговують на увагу стандарти оцінювання, розроблені Американською асоціацією з оцінювання програм (American Evaluation Association). Вони спрямовані на те, щоб оцінка була законною та точною.

Таким чином, стандарти корисності визначають орієнтацію оцінки на задоволення потреб людей, які були залучені до проекту. Нормативи діяльності спрямовані на забезпечення реалістичності, оптимальності, економічності оцінки.

Стандарти правомірності визначають, що вона буде здійснюватися етично, з повагою до тих, хто бере участь у процесі оцінювання, а також тих, на кого впливають його результати. Стандарти точності спрямовані на забезпечення того, щоб оцінка містила технічно адекватну інформацію про характеристики діяльності або проекту, який підлягає оцінці.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження наукових джерел показало, що з середини ХХ ст. починається активний розвиток соціального проектування. Поняття «проект», що з'явилося у науковій літературі, тлумачиться як «технічний проект», «суспільний проект», «проект суспільного устрою». Формування проектування відбувається в межах інженерної діяльності. Це пов'язано з необхідністю передачі графічного зображення інженером на виробництво.

В першу чергу проявляються суто технічні властивості соціального проектування того часу. В той час частіше зустрічається поняття соціальної інженерії. Поступово соціальна інженерія починає спиратися на соціальні знання, а тому розвивається такий напрям, як проектування факторів впливу на соціальні процеси.

Також визначено основні теоретичні моделі державного управління, які досліджувались такими дослідниками як І.Є. Єрмаков, який зазначав, що проектування включає концептуальну основу (оцінка новизни, можливі реальні результати) та системно-організаційну частину (опис конкретних етапів реалізації проекту). Також поняття соціального проектування вивчалось такими дослідниками як В. Бурков і Д. Новіков котрі вважали, що «проект — це обмежена в часі цілеспрямована зміна окремої системи із заздалегідь встановленими вимогами до якості результатів, можливими обмеженнями витрат засобів і ресурсів, конкретною організацією. А. Цимбалару вважав, що «проект — це система здійснення запланованих послідовних дій, спрямованих на досягнення певного очікуваного результату. Таким чином, соціальний проект можна розглядати як сукупність технологічних, управлінських та організаційних рішень, спрямованих на вирішення соціальних проблем, покращення соціокультурних умов життя індивіда, здійснення необхідних соціальних змін.

Аналізуючи сучасні підходи до досліджень соціального проектування варто виділити дослідника Дрідзе Т.М., який вважав, що соціальний проект можна розглядати як сукупність технологічних, управлінських та організаційних рішень, спрямованих на вирішення соціальних проблем, покращення соціокультурних умов життя індивіда, здійснення необхідних соціальних змін.

Г. Михайлишин та М. Довга вважають, що «соціальне проектування – це самостійна теоретична та практична інноваційна діяльність особи, групи осіб чи організації, яка спрямована на певну цільову групу з наданням послуг відповідно до її характеристик з за допомогою певних ресурсів, конкретного часу, місця, методів і заходів, спрямованих на досягнення очікуваних результатів.

Управління проектом – це діяльність, спрямована на реалізацію проекту з максимально можливою ефективністю при заданих обмеженнях часу, грошей (ресурсів) і якості кінцевих результатів. Отже можна зробити висновки, що суть соціального проектування полягає в тому, що людина або організація, перш ніж зробити яке-або дію, завжди спочатку обмірковує кілька варіантів, одному з яких після зіставлення віддається перевага.

Враховуючи вищесказане, ми бачимо, що вивчення процесу розвитку соціального проектування дозволяє чітко зрозуміти сутність цієї концепції, що дасть можливість застосовувати її методи та інструменти в процесі підготовки та реалізації управлінських рішень, реалізації державних реформ, розвитку суспільства. в цілому.

Дослідження змісту процесів управління проектами дозволило виявити, що він полягає у плануванні діяльності з реалізації проекту, прийнятті рішень, контролі за використанням коштів та бюджетом проекту, а також кінцевому моніторингу та оцінці.

За допомогою методів управління проектами визначаються цілі проекту, оцінюється його життєздатність, визначається структура проекту, необхідні обсяги та джерела фінансування, вибір виконавців, підготовка та укладання договорів, визначення термінів реалізації проекту та графік виконання робіт.

Серед характеристик соціального проектування особливе місце займають загальні суспільні умови — система соціальних явищ і процесів, які певним чином впливають на проектну діяльність.

Серед основних вимог до проекту варто віднести наступні: обмеженість щодо часу, змістовність, так як загальний зміст проекту має бути очевидним і зрозумілим, кожна його частина має відповідати загальній ідеї та очікуваному результату, послідовність і логічність, об'єктивність і обґрунтованість — доведення того, що ідея проекту є результатом роботи авторів над розумінням ситуації та оцінкою можливостей впливу на неї. Також основною умовою має бути компетентність авторів проекту і персоналу, тобто володіння персоналом технологіями, механізмами, формами і методами реалізації проекту.

Політико-правове регулювання процесів розробки та впровадження соціальних проектів здійснюється саме на підставі того, що соціальний проект взаємопов'язаний з державною політикою, насамперед соціальною реалізацією, концепцією прав людини, правовим регулюванням соціальної сфери, правовою культурою суспільства, соціальним станом різних соціальних груп.

До механізмів правового регулювання професійної діяльності спеціалістів соціальних служб та соціальної роботи належать кодекси поведінки та стандарти практики, освітньо-кваліфікаційні вимоги до тих, хто стає соціальним працівником, вимоги до навчальних закладів, що готують соціальних працівників різного рівня, реєстрація (ліцензування) суб'єктів надання соціальної допомоги, а також дисциплінарні заходи до порушників професійних стандартів.

Регулювання практики соціальної роботи включає регулювання надання соціальних послуг. При цьому соціальна послуга незалежно від форми власності та підпорядкування може підлягати ліцензуванню та державному контролю. Практика делегування державою професійним асоціаціям права видавати ліцензії та нагляд за дотриманням стандартів якості дотримується у Великобританії, Новій Зеландії, Канаді, Австралії, Ізраїлі та інших країнах.

В цілому система правового регулювання соціальної роботи дає можливість впливати на якість надання соціальних послуг, забезпечення прав клієнтів соціальних служб та прав соціальних працівників.

Текстовий опис проекту є формою фіксації запланованих ідей розробників і робочим документом під час реалізації проекту. Для підготовки текстового опису проекту грантодавці розробляють аплікаційну форму – перелік питань і завдань, на які необхідно сформулювати чіткі відповіді та надати необхідну інформацію.

Процес управління реалізацією соціального проекту являє собою процес спрямування та координації людських і матеріальних ресурсів протягом життєвого циклу проекту шляхом застосування сучасних методів і технік управління та мінімізації ризиків з метою досягнення результатів, визначених у проекті.

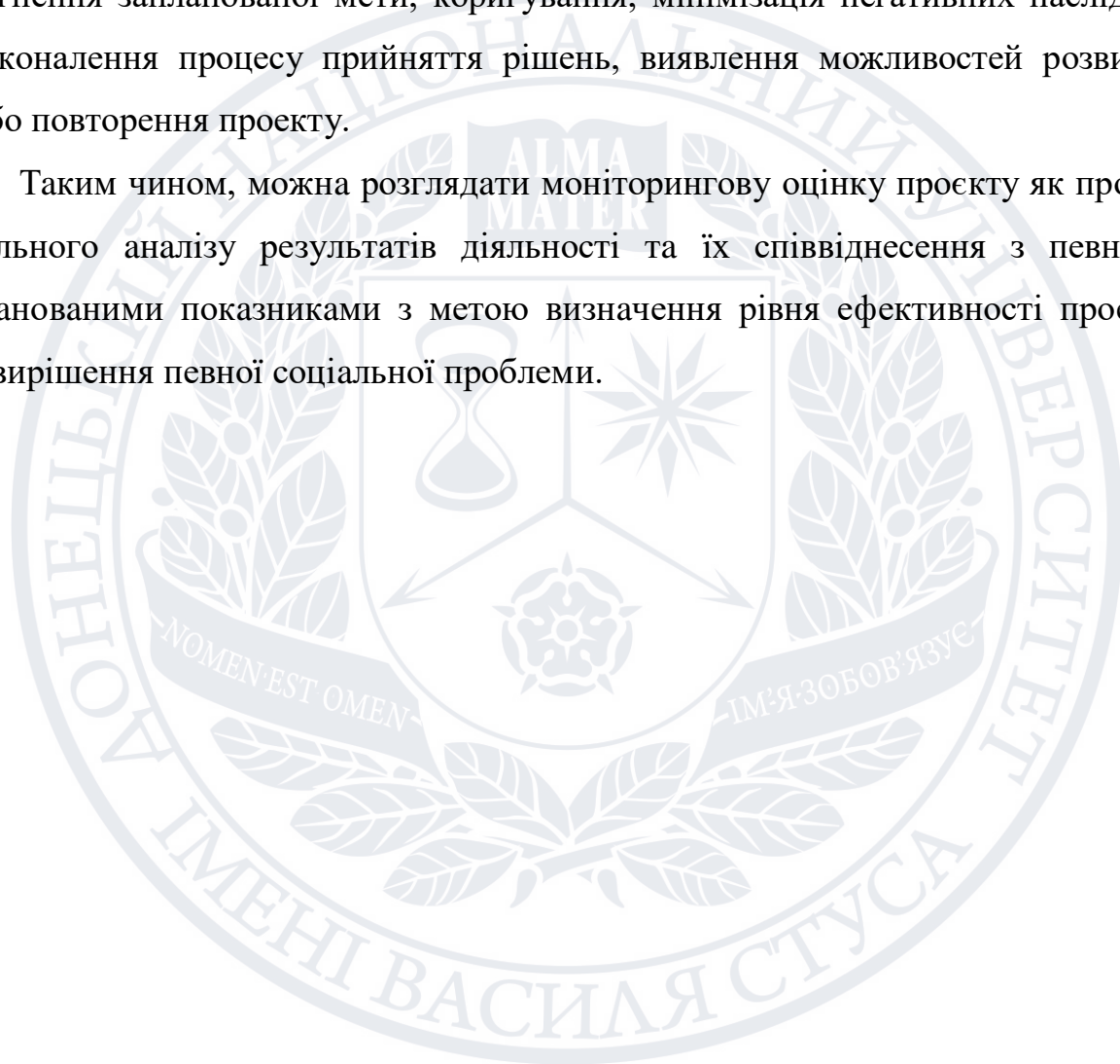
Виокремлюють такі функції управління проектами як планування з реалізації соціального проекту, прийняття рішень, контроль бюджету, забезпечення визначених в проекті видів діяльності, моніторинг, оцінку та адміністрування.

Життєво необхідним компонентом та організаційною умовою реалізації проектів є їх оцінка та моніторинг. Основним завданням моніторингу та оцінки є збір необхідної інформації для прийняття відповідних рішень. Суть моніторингу та оцінки однакова – відстеження результатів та процесу проекту. Поняття «моніторинг» у працях із соціології, соціальної роботи, соціальної

педагогіки визначається як систематичний збір та обробка інформації, яка може бути використана для покращення процесу прийняття рішень, а також для інформування громадськості.

Проведене дослідження дозволяє звернути увагу на ключові ознаки моніторингу, а саме збір та обробка інформації з усіх аспектів проекту, а також досягнення запланованої мети, коригування, мінімізація негативних наслідків, удосконалення процесу прийняття рішень, виявлення можливостей розвитку та/або повторення проекту.

Таким чином, можна розглядати моніторингову оцінку проекту як процес детального аналізу результатів діяльності та їх співвіднесення з певними запланованими показниками з метою визначення рівня ефективності проекту для вирішення певної соціальної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нагорна Г. Соціальне проектування: історія становлення та розвитку. Молодий вчений. 2016. № 5 (32). Травень. С. 451–454.
2. Пометун О. І. Молодь обирає дію: Соціальне проектування – новий підхід до виховання молоді / О. І. Пометун // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико зорієнтований збірник. – Київ: Департамент, 2003. – С. 327 – 333.
3. Пономаренко О. В. Інструменти управління ризиками соціальних проектів / О. В. Пономаренко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ДРІДУ НАДУ при Президентові України. – Дніпропетровськ : ДРІДУ НАДУ, 2008. – Вип. 4 (34). – С.160–166.
4. Данілова А. П. Соціальний проект як засіб формування та розвитку ініціативності учнівської молоді / А. П. Данілова // Інститут проблем освіти Національної академії педагогічних наук України. – Київ. – 2013. – Вип. 17(1). – С. 237-245.
5. Дридзе Т. М. Основы социокультурного проектирования / Т. М. Дридзе, Э. А. Орлова. – Москва: Российский институт культурологии, 1995. – 148 с.
6. Іонова І. М. Проектна діяльність у роботі спеціалізованих соціальних служб / І. М. Іонова // Педагогічні науки. Збірник наукових праць. – 2016. – Випуск LXXIV. Том 2. – . 127 – 131.
7. Коган М. С. Метод проектов и условия его эффективного применения в воспитательной работе / М. С. Коган. – Москва: Дело, 1989. – 253 с.
8. Курбатов В. И. Социальное проектирование: Учеб. пособ. / В. И. Курбатов, О. В. Курбатова. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. – 416 с.

9. Луков В. А. Социальное проектирование: Учеб. пособ. / В. А. Луков. – Москва: Изд-во Моск. гуманит.-социальн. академии, Финита, 2003. – 240 с.
10. Нагорна Г. О. Соціальне проектування: історія становлення та розвитку / Г. О. Нагорна // Молодий вчений. – 2016. – № 5 (32). – С. 451 – 454.
11. Беспалько О. Соціальне проектування : навч. посіб. Київ, 2010. 127 с. 2. Бурков В., Новиков Д. Как управлять проектами: научно-практическое издание. Москва : СИНТЕГ – ГЕО, 2017. 188 с.
12. Беспалько О. В. Соціальне проектування: навч. посіб. – Київ : Київськ. Ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 128 с.
13. Бондаренко Ю. В. Оцінка соціальних проектів та програм як інструмент ефективного управління недержавною некомерційною організацією. – К., 2006. – 127 с
14. Бородіна Д.Л. Концепція соціального конструювання реальності П. Бергера і Т. Лукмана як інтерпретаційна схема дослідження іміджу міста [Електронний ресурс] / Д.Л. Бородіна // Грані. - 2014. - № 10. - С.80-84. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2014_10_17
15. Діденко В.М. Менеджмент. Підручник. – К.: Кондор, 2008. – 584 с.
16. Діденко В.М. Менеджмент. Підручник. – К.: Кондор, 2008. – 584 с.
17. Довідник донорських організацій та благодійних програм, що працюють в Україні. К.: Творчий Центр Каунтерпарт, 2001. – 256 с.
18. Єрмаков І.Г. На шляху до школи життєвої компетентності: проектний підхід // Метод проектів: традиції, життєві результати. – К.: Департамент, 2003. – С. 15-16.
19. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.
20. Кобиляцький Л.С. Управління проектами: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2002. – 200 с.

21. Коган М.С. Метод проектов и условия его эффективного применения в воспитательной работе. – доступно з www.websib.ru/vospitanie/04-05/metod1/htm.
22. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. - К., 1997.
23. Костєва Т. Особливості технології проектування в соціальній сфері. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «КиєвоМогилянська академія». Серія: Педагогіка. 2016. Т. 270. Вип. 258. С. 47–51. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npshdud_2016_270_258_11.
24. Кузьмин А. Мониторинг и оценка социальных программ. – Доступно з www.processconsulting.
25. Лесникова С.Г. Проектная деятельность как средство развития социальной инициативности подростка в условиях детской общественной организации: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – М., 2005. – 185 с.
26. Михайлишин Г., Довга М. Соціальне проектування як один із прогресивних засобів подолання проблем молодих сімей у Івано-Франківській області. Освітній простір України. 2019. № 17. С. 139–146.
27. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О.О.Яременко, О.Р.Артюх, О.М.Балакірева та ін. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132с.
28. Науковий супровід, моніторинг та оцінка ефективності соціальних проектів / О.О.Яременко, О.Р.Артюх, О.М.Балакірева та ін. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132 с. 8. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
29. Никончук А.С. Социально-педагогический проект: просто о сложном. // Сацьяльна-педагагічная работа. Часопис. - №1. – 2000. – С.45-54.

30. Никончук А.С. Социально-педагогический проект: просто о сложном. // Сацьяльна-педагагічная работа. Часопис. - №1. – 2000. – С.45-54.
31. Педагогічне проектування / авт.-упорядн. А. Цимбалару. Київ : Шкільний світ, 2009. 128 с.
32. Полат Е., Петров А., Бухаркина М., Моисеева М. Что такое проект. Типология проектов // Відкритий урок. Розробки. Технології. Досвід. – 2004. – №5-6. – С. 10-17.
33. Пометун О.І. Молодь обирає дію: Соціальне проектування – новий підхід до виховання молоді // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико зорієнтований збірник. – К.: Департамент, 2003. – С. 327-333.
34. Професійна освіта : словник : навчальний посібник / уклад. С. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Ничкало. Київ: Вища школа, 2000. 380 с.
35. Романовська Л. Особливості соціального проектування в соціальній роботі. Педагогіка форму- 2021 р., № 78 53 вання творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 68. Т. 1. С. 104–108.
- а. Словарь-справочник по социальной работе / Под ред. Е. И. Холостовой. – Москва : Юрист, 2000. – 424 с.
36. Словник-довідник для соціальних педагогів та соціальних працівників / За заг. ред. А.Й.Капської, І.М.Пінчук, С.В.Толстоухової. – К., 2000. – 260 с
37. Социальная работа / Под общ. ред. В. И. Курбатова. - Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 576 с.
38. Соціальна педагогіка. Мала енциклопедія / За ред. І.Д. Зверєвої. – К., 2008.
39. Соціальна робота в Україні: теорія і практика: посібник для підвищення кваліфікації працівників центрів соціальних служб для молоді. - У 2-х ч. - К., 2001.

40. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с
41. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. А.Й. Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 352 с.
42. Соціальне планування у місцевих громадах: теорія і практика : метод. реком. / за заг. ред. О. В. Безпалько. – К. : Видавничий дім «Калита», 2008. – 134 с.
43. Тарасюк Г.М. Управління проектами: навч. посібник / Г.М.Тарасюк.– 3-є вид. – Київ: Каравела, 2009. – 320 с.
44. Технології проектування в практиці роботи загальноосвітнього навчального закладу : теоретико-практичний аспект : посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2014. 336 с.
45. Тюття Л. Т. Соціальна робота (теорія і практика): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ Л. Т. Тюття, І. Б. Іванова. – Київ: ВМУРОЛ «Україна», 2004. – 408 с.
46. Тян Р.Б, Холод Б.І., Ткаченко В.А. Управління проектами: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
47. Тян Р.Б, Холод Б.І., Ткаченко В.А. Управління проектами: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 224 с.
48. Шендеровський К. Моніторинг в соціальній роботі. – К., Главник, 2006. – 144 с.
49. Шкуро В. П. Підвищення якості реалізації соціальних проектів / В. П. Шкуро // Збірник наукових праць. Психологічні науки. Т. 2. – Вип. 9. – 2016. – С. 265-269.
50. Шляпников С. Е. Социальное проектирование как конструирование темпоральности социальных структур / С. Е. Шляпников // Вестник Томского государственного университета. – 2011. – № 342. – С. 75 – 76.
- The Public Health Bush Book. Volum 1: Strategies and Resourcesю

Department of Health and Community Services, Northern Territory Government, 2002.

51.Щокін Г. В. Соціальна теорія і кадрова політика. - К., 2000.

ДОДАТКИ

Проект проводився 11.09.2022 в м. Києві на тему: «Запровадження моделі структурної профілактики насильства щодо дитини в м. Києві»

Цільові групи проекту

Цільовою групою проекту будуть діти та сім'ї (зокрема кризові сім'ї / сім'ї з ризиком насильства), а саме: - приблизно 200 кризових сімей / сімей з ризиком насильства у чотирьох проектних районах міста Києва з щонайменше 300 дітьми в них; - приблизно 70 дітей, жертв / свідків насильства, яким надано допомогу; - приблизно 10 000 батьків, які отримали інформаційно-просвітницькі матеріали; - приблизно 500 школярів, які краще усвідомили проблему насильства та шляхи його попередження.

Бенефіціарії проекти отримують запроваджені якісні інформаційно-просвітні послуги та братимуть участь у різних заходах (тренінги, семінари, інформаційно-просвітні матеріали тощо), покращені соціальні послуги (консультації, психологічно-соціальну підтримка, реабілітація тощо).

В рамках проекту для таких сімей передбачається створення "Школи батьківства", роздача інформаційних буклетів про виховання без покарань, запрошення батьків і дітей до недільних шкіл, індивідуальна робота психолога з батьками і дітьми.

Відбір сімей для участі в "Школі батьківства" базуватиметься на рекомендаціях спеціалізованих служб, на обліку яких перебувають сім'ї, де трапляються випадки насильства - соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах неповнолітніх, педагогів і психологів шкіл і дитячих садочків. Зі згаданими вище службами буде укладено угоди про співробітництво; фахівці служб рекомендуватимуть кризовим сім'ям або сім'ям із ризиком сімейного насильства взяти участь у "Школі батьківства".

Також у результаті виконання проекту всі кризові сім'ї та сім'ї з ризиком насильства отримують доступ до якісних послуг, що надаватимуться фахівцями, підготовленими в рамках проекту, які продовжуватимуть працювати на своїх робочих місцях у сфері запобігання насильству та реагуванню на нього, а також реабілітації жертв насильства. Прямі бенефіціарії проекту Бенефіціаріями проекту будуть переважно різні фахівці та служби на місцевому рівні, які працюють у сфері запобігання насильству проти дітей на первинному або вторинному рівні:

1. Місцеві (районні) практики соціальної сфери (соціальні педагоги та психологи соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служби в справах неповнолітніх; члени неурядових організацій; представники церковних організацій) - соціальні педагоги та психологи соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (СССДМ), служби в справах неповнолітніх (ССН); члени неурядових організацій відповідного напрямку; представники церковних організацій, які працюють із дітьми – жертвами насильства та кризовими сім'ями. 30 осіб – 6 осіб із кожного з 4-х пілотних районів Києва і 6 осіб із міських структур. Процес відбору базуватиметься на професійних якостях із врахуванням досвіду й мотивації. Передбачаються заходи проекту для їхнього професійного навчання, ознайомлення з досвідом боротьби з насильством проти дітей в Польщі, а також підготовка тренерів.

2. Психологи та соціальні педагоги шкільних і дошкільних закладів Києва 100 осіб – 25 осіб з кожного з 4-х пілотних районів. Відбір базуватиметься на професійних якостях із врахуванням досвіду та мотивації. У рамках проекту передбачаються професійне навчання, супервізія та консультації під час роботи.

3. Представники місцевих ЗМІ 20 осіб У рамках проекту для 20 представників ЗМІ передбачається проведення тренінгів з питань подолання проблем, пов'язаних з насильством проти дітей, а також їхня подальша участь у проведенні інформаційної кампанії "Дитинство без насильства".

Представників ЗМІ буде вибрано в рамках спеціально організованого конкурсу для відбору найбільш зацікавлених, мотивованих і кваліфікованих журналістів, які спеціалізуються на висвітленні соціальних питань.

4. Фахівці які працюють у сфері реабілітації дітей - жертв різних видів насильства - психологічного, емоціонального, фізичного, сексуального тощо – (психологи соціальних служб для молоді, дитячі поліклініки, кабінети для підлітків у поліклініках).

25 осіб - 5 осіб із кожного з 4 районів і 5 осіб із міських структур. Відбір базуватиметься на професійних якостях із врахуванням досвіду та мотивації. У рамках проекту передбачається проведення професійних тренінгів (з приділенням головної уваги реабілітації дітей і методам роботи з агресорами), а також вивчення польського досвіду.

5. Співробітники правоохоронних органів, які працюють зі справами дітей – жертв насильства. 20 осіб – 4 особи з кожного з 4 районів і 4 особи з міських структур. У рамках проекту передбачено навчальні програми для ознайомлення з особливостями розгляду справ і проведення допитів дітей - жертв насильства.

6. Судді, які розглядають справи дітей – жертв насильства. 20 осіб – 4 особи з кожного з 4 районів і 4 особи з міських установ. У рамках проекту передбачено навчальні програми з метою прийняття рішень у найкращих інтересах дітей. Вибір бенефіціаріїв проекту серед бажаючих взяти в ньому участь відбуватиметься в співпраці з організаціями, які працюють у сфері профілактики зловживань проти дітей на місцевому рівні.

Непрямі бенефіціарії проекту: Проект матиме непрямий вплив на загальне населення 4-х районів Києва (приблизно 600 000 людей), де буде проведено інформаційні компанії, а також конкурси місцевих ініціатив із проведення заходів профілактики насильства проти дітей. Вміст проектної пропозиції Загальною метою проекту є: Зменшити кількість випадків сімейного насильства проти дітей в м. Києві Показники впливу:

- Зменшення кількості випадків насильства проти дітей в м. Києві
- Досвід проекту сприяє покращанню системи захисту дітей в Україні.

Мета проекту: Покращання соціальних послуг для сімей і дітей у сфері профілактики насильства проти дітей, зокрема для кризисних сімей у 4 пілотних районах м. Києва. Показники впливу:

- Кількість видів і загальна кількість якісних соціальних послуг у сфері профілактики насильства проти дітей та реабілітації жертв насильства, спеціально розрахованих на певні цільові групи, зросла на 80% по завершенні проекту
- Кількість профілактичних заходів, розроблених і впроваджених міжгалузевими командами, зросла на 50%

Програма «Крила надії»: підтримка дітей, які знаходяться на довготривалому лікуванні.

Мета: шляхом організації позитивного різнобічного дозвілля сприяти створенню психо-емоційної ситуації, що вплине на покращання перебігу лікування та загального стану здоров'я дітей, які знаходяться на довготривалому лікуванні.

Під час цієї програми волонтерами було підготовлено дозвілля дітей, які перебувають на лікуванні. Відповідно до віку та потреб дітей волонтери проводили заняття з групами дітей та індивідуально:

- Арт-терапевтичні заняття;
- Заняття з казкотерапії;
- Розвиваючі заняття;
- Брейн-ринги.

В результаті програми було підготовлено 5 волонтерів, які працювали з дітьми.

- Відгуки молоді, яка брала участь у програмі, були тільки позитивні. Комуś було спочатку лячно через специфіку роботи з онкохворими дітьми. Хтось вперше пробував себе в ролі волонтера. Тут як ні в будь-якому іншому проєкті була важлива саме робота команди, яка навчала волонтерів та готувала їх до цієї роботи. Правильна мотивація та правильна постановка задачі – головне.

II – Програма «Будьмо здорові»: профілактика ризикованої щодо здоров'я поведінки серед засуджених та ув'язнених неповнолітніх, які перебувають у пенітенціарній системі.

Мета: сформувати відповідальну щодо здоров'я поведінку серед ув'язнених та засуджених неповнолітніх, які перебувають в установах пенітенціарної системи, шляхом реалізації просвітницько-профілактичних програм підготовленими до такої діяльності волонтерами.

Під час програми волонтери провели 10 просвітницьких занять з неповнолітніми в Київському СІЗО. Для роботи в програмі було відібрано та підготовлено 16 волонтерів, які долучились до профілактичної діяльності серед засуджених колонії.

- Головною метою було підготувати 16 лідерів- волонтерів, які будуть працювати за методикою «рівний-рівному». Цікавий проєкт, який змушує задуматись обидві сторони. Також волонтерство в подібних закладах вимагає підвищеної відповідальності та поінформованості. Звичайно, це певна життєва школа і для волонтера. Тут головне було донести до волонтера усі реалії роботи зі специфічною соціальною групою, щоб потім вже під час роботи це не стало для нього несподіванкою і не стало причиною відмови від подальшої участі.

III – Програма «Школа добрих звичок» для вихованців притулків для дітей м. Києва та області.

Мета: організація та подальша методична координація діяльності «Школи добрих звичок» на базі притулків для дітей м. Києва та області шляхом

підготовки груп волонтерів до систематичної роботи з вихованцями притулків у напрямку попередження ризикованої поведінки підлітків, розвитку життєвих навичок та побудови відповідних життєвих перспектив.

Під час програми волонтери працювали з дітьми в напрямку профорієнтації, здорового способу життя, толерантності, організовували екскурсії та походи.

- Програма, для участі в якій достатньо було просто бажання працювати з дітьми і доброзичливість. І що найважливіше — навіть 1 година на тиждень волонтерської діяльності могла змінити життя якоїсь дитинки.

У **Світі** можливості для учісті у волонтерських програмах необмежені – від дрібних місцевих організацій до глобальних міжнародних. От, наприклад, EVS, чи програма волонтерства в ООН. Кожного року тисячі молодих людей подорожують світом та беруть участь у подібних програмах. Для одних не потрібно додаткової кваліфікації, для інших (наприклад волонтерство в ООН) необхідно вже мати певний життєвий досвід. Якби не було, але волонтерство – воно усюди однакове, питання різниці в ставленні населення до подібного досвіду.

Нажаль Україна ще тільки починає приймати волонтерство в своє життя. І до недавна багато хто все ще сприймав волонтерство або як щось добровільно-примусове, або нереальне.

Щоправда у зв'язку з воєнною агресією Росії в Україні наше населення все ж активізувалось і мобілізувалось, й багато людей, далеких раніше від волонтерства, допомагає, як може: хтось грошима, хтось своїм вільним часом.

Волонтерство в Україні набуває нового значення і буде ставати все більш популярним, особливо волонтерство військове, унікальність якого ще має бути вивченим.

Цимбал Дмитро Дмитрович

Прізвище, ім'я, по батькові

Інформаційних і прикладних технологій

Факультет

281 Публічна політика та адміністрування

Шифр і назва спеціальності

Публічна політика та адміністрування

Освітня програма

Декларація

Усвідомлюючи свою відповідальність за надання неправдивої інформації стверджую, що подана кваліфікаційна (магістерська) робота на тему: «Методологія розробки соціальних проєктів у державному управлінні» є написаною мною особисто.

Одночасно заявляю, що ця робота:

- не передавалась іншим особам і подається до захисту вперше;
- не порушує авторських і суміжних прав, закріплених статтями 21–25 Закону України «Про авторське право та суміжні права»;
- не отримувалась іншими особами, а також дані та інформація не отримувались у недозволений спосіб.

Я усвідомлюю, що у разі порушення цього порядку моя кваліфікаційна робота буде відхилена без права її захисту або під час захисту за неї буде поставлена оцінка «незадовільно».

Дата і підпис здобувача

